

Poštšina plačana v gotovini

ŽIVLJENJE

25. KNJIGA

IN SVET

ŠT. 3.

LETO XIII.

19

LJUBLJANA

39

„Življenje in svet“

Ilustrirana revija za poljudno znanstvo, leposlovje in javna vprašanja.

Izhaja dvakrat na mesec. — Celoletna naročnina 84 din, polletna 42 din, četrtletna 21 din, mesečna 8 din. — V Italiji 44 lir, v Franciji 50 frankov, drugod v inozemstvu 2½ dolarja. — Naročnina se plačuje vnaprej. — Posamezni zvezki po 4 din.

Št. ček. rač. pri Poštni hranilnici v Ljubljani 10.540.

Urejuje in za uredništvo odgovarja
IVAN PODRŽAJ

Uredništvo ne vrača rokopisov, ki jih ni naročilo. — Dopisi za uredništvo naj se pošiljajo na urednikov naslov: Ljubljana I, predal 171.

Uprava: Ljubljana, Aleševčeva ul. 16.

Oglasi po dogovoru

Izdaja za konzorcij Iv. Podržaj. — Tisk Narodne tiskarne d. d. v Ljubljani, predstavnik Fran Jeran.

Urednikov imprimatur 31. I. 1939.

VSEBINA ŠT. 3:

Beseda naša je zapela (Stanko Bunc) — Prošnja tivolskih kosov in drugih frfotavcev na jezičnega dohtarja Franceta Prešerna v Onostranstvu (A. Aucupis) — O nebolečem porodu (Siegert — dr. M. K.) — Kako nastanejo megle? (m-og) — Bogojavljenje (A. Kappus) — Pesem ob morju (E-a Er) — Aristofanov pračlovek (dr. V. Korun) — 5000 let staro kosilo — Steklo, ogledalo kulture (V. Ličen) — Med mrtvimi in živimi slikami (A. Janežič) — Parcela 32 (Ernest Pérochon) — Vročje mesto (P. Routier — iks) — Tako je učil Buddha (Lamia) — Prešeren v skladu z narodnim pevcem (A. D.) — Od Podkarpatske Rusije do Karpatske Ukrajine (NK) — Kočevski zbornik (A. Debeljak) — Originalen samomor — Mali obzornik Čudeži v naravi — Naš pes — Pisan je svet.

V prihodnjih številkah bodo objavljeni poleg že naznanjenih naslednji prispevki: Kopališko zdravljenje revmatizma — Ribolov z lučjo — Rodbina — Beseda o vinu — Marinetti govori — Ognjeniki in vreme — Človek in ptica — Kemija v talni gradnji — Albion, verolomen ali zvest? i. dr.

Beseda naša je zapela

Sfankó Bunc

Beseda naša pod slamnato se streho je rodila, se kakor dete z materjo jecljaje je menila, si prvo pot opotekaje v svet iskala.

Beseda naša je izšla!

Stopila je na polje, šla v dobrave in lesove, se zglasila po hribih in gričih, v cerkvicah belih k molitvi visoki sklepala roke, Stvarnika častila in ga dobrot prosila, svoje reve Vsemogočnemu tožila, za grehe odpuščanja iskala in uteho za trpljenje.

Po mestih in gradovih med gospodarji in gospodo je bila beseda naša obsojena na molk. Tujci med tujimi so z njo živeli, pa je niso umeli in je tudi hoteli niso, kajti oni so drugače molili Boga in drugačnega Dobrotnika častili.

Kmet tlačan se je dvignil.

»Kako naj se ne čudim! Mnogo je ljudi mojega rodu, učeni so in pametni, tudi dobri in pošteni, pa pozablajo materino govorico, se je sramujejo in se ne boje z njo zatajiti svoje matere. Ničemurni so in napuhnjeni, zato so odmrli za domačo govorico, brez duše in ljubezni so, mrtvi v jeziku.

Jaz pa pisati ne znam in bukev brati se nisem nikoli učil, le s koso znam mahati in cepec vihteti in zato mi po hrbtu žvižga valpetov bič.«

In tedaj je spregovoril oče Primus.

»Mati me je naučila Boga moliti in pesem mojih dedov peti. Z njeno besedo sem oznanjeval svojim preljubim Slovencem luč pravega in čistega evangelija Gospodovega. In razumeli so me in me poslušali, pa ljubili. Zato so me drugi, ki jim moja slovenska beseda ni ugajala, črtili in me zasledovali in končno v tujino izgnali. Izvrgli so me iz domače zemlje, a besede materine mi niso mogli iztrgati iz ust. Takrat sem v pregnanstvu napisal prve knjige in jih poslal predragim rojakom. In ti so jih radi brali in jih kot svetinje skrivali pred oskrunjevalci, ki so jih iskali in na ognju uničevali.«

Tedaj se je naša beseda prvič tiskala, novo resnico učila in zato na grmadi gorela, pa vstala kot feniks prerojen.

Te davne glasove je čul pater Valentin in modroval.

»Pisal in pravil sem v jeziku ljube domače zemlje, v besedi prve molitve, kakor so me učili ljuba mati moja Jera in dobri oča moj Jože, stari oče Jurij in njega oče Miha, gospod šolmašter Kolenc in blagi stric Marcel, Pisal sem z besedo, ki sem jo ohranil iz ljubezni in hvaležnosti do svojih ponosnih dedov, z besedo, ki sem jo vse svoje življenje ljubil in je nikoli pozabil ne bom. Celó ko sem nemško brbljal in laško drobil, pa francosko menca ter latinsko in helensko v šoli učil, celo tedaj sem živel in gorel za domače glasove, ko bi najrajše vse in povsod hotel povedati tako, kot so me mati naučili in kakor se mi je zahotelo po domači viži.«

Tedaj je stopila naša beseda izpod cerkvene lope, kmeta učiti začela, se v šoli oglasila in na odru spregovorila, pa v pesmi prvič zapela.

To pesem je čul Ribičev France in pred 90 leti svoje zadnje besede govoril.

»Kako se mi ogreva slabotno srce, kako mi polje stara kri, kako mi gredo uvele ustnice na smeh in kako se mi v pameti odpira, ko govorim v besedi, ki jo imam po materi. Kar sem na svetu doživel, v življenju spoznal in pretrpel pa nato v samoti svojega srca razmislil, v svojo modrost in žalost sem zapisal z občutjem in v besedi svoje prve mladosti, v jeziku svoje matere in v govorici predrage očetove hiše. Draga in ljuba mi je beseda materina, ki mi stoji pred očmi kot pisano cvetno polje, ki prekaša vsako drugo ljubezen mojega srca in ki ustvarja pred mojo dušo svetove novega življenja, ki živi kot bi se včeraj zgodilo, a nikoli minilo.

Podoba materinega lica mi je izginila v groba temino, a toplota in lepota pa z njo dobrota njene besede govori na uho preko groba in se ne razgubi. Toliko drago obličje matere je le od mesa in mora preiti, beseda pa je od duše, ki ne bo umrla, zato je nesmrtna. Eno hvaležnost do matere sem ohranil, da njene govorice do groba pozabil ne bom.«

Ta nesmrtni pesniški genij, ki je živel in delal v naši besedi, z njeno abecedo bral in pisal človeštvu njegove sanje, misli in spoznanja, ki so vrela skozi njegovo srce od milijonov slovenskih src, je ujel v našo besedo vso usodo svojega naroda, njegov padec v dolgo stoletno suženjstvo, v telesno in duševno robovanje, zajel tiho vdanost v svoje moči in nepremagljivo vero v svobodo propadle domovine, hranil v duši pravice in svobode zlati sen in odkrivajoč najglobljo sanjo ljubezni vpletel melodijo naše besede v pesem svobode vseмирja, dal zboru človeške kulture nove umetnine in napisal našemu narodu potrdilo za ta svet.

Izpel je svojo pesem in njegova beseda je utihnila v četrtek, dne 8. februarja 1849 ob 8. uri predpoldne.

Prošnja tivolskih kosov in drugih frfotavcev na jezičnega dohtarja Franceta Prešerna v Onostranstvu

A tico kragulji, lisice moré,
leteče, lazeče zverine...

Nuna in kanarček

*Pradedom našim »buzakljunski kosi«
ime si zvrgeš, Ribičev Francè!
A moti se hudó, če misli kdo si,
da nisi štel jih med prijatelje.*

*Pravnuki njih mi res še vsi smo bosí,
človeku pa smo bliže vendarle:
saj mnog pozimi pevcu pičo nosi
pod temne smreke tivolske.*

*Pa kaj pomaga četa kosoljubcev,
ko vedno več je skobcev-tičeskubcev,
prežečih na krilati rod iz zraka!*

*Francè, Ti pošlji lovca, naj zatira
kragulje, ki od zore vse do mraka
krilatim bóžetom ne dajo mira.*

Da točen besedila je prepis,
testatur signum Antonii Aucupis.

O nebolečem porodu

Jako pomnožim bolečino tvojo in nosečnosti tvoje težave, v v bolečini boš rodila otroke... (Genesis, pogl. 3, 16.)

Svet bi izumrl, če bi morali moški roditi, pravijo ženske; porod boli in moški slabo prenašajo bolečine, ker nimajo niti najmanjše predstave, kaj znači porod.

Razlage, zakaj spremlja popolnoma normalen fiziološki dogodek, kakor je porod, bolečina, do danes še nimamo. Smatramo tako nekako teleološko, da je bolečina regulator poroda, ker nas vsakdanje opazovanje uči, da z rastočimi bolečinami napreduje porod, in da so bolečine najhujše, ko se poraja glava, torej tik pred rojstvom. Medicina pa pozna tudi primere, pri katerih so žene, v spodnji polovici telesa hrome zaradi kakršnekoli okvare hrbtne mozga, rodile popolnoma gladko brez motenj, kar je dokaz, da bolečine genitalne sfere niso potrebne za normalen tok poroda in da se maternica krmari sama.

Sleherno ženo navdaja porod s strahom, ne samo zaradi golih bolečin, tudi skrb za lastno zdravje in otrokovo ji kali dušni mir. So žene, ki rode povsem brez bolečin in jim je porod toliko kakor neznoten opravek v hiši. Zaradi poroda samega bi rodile tudi vsak dan. Niso vedno pri tem strahu odločujoče bolečine. Poznamo žene, ki so rodile 8—10krat, hitro in gladko, a vendar jim je vsak nadaljnji porod tako mučno legal na dušo, da so se začele pečati naravnost s samomorilnimi mislimi.

Neurotične, duševne malo odporne matere navadno zelo mnogo trpe v porodu. Splošno je opaziti, da je ta konstitucijski tip, infantilno-astenični, kakor ga imenuje medicina, zelo pogost pri vseh ženah evropske rase. V populacijskem pogledu je to dejstvo malo razveseljivo, ker te žene izgube vsako veselje do nadaljnjih porodov in jih prav nič ne mika, da bi se zopet podajale na pot materinstva. Ni tako brez podlage, da postaja nevarnost rumene in črne rase večja. V novejšem času ugotavlja medicina, da so »sportašice« zelo slabe porodnice, ker premočno razvito mišičevje medenice zavira gladko napredovanje poroda. Te težave, ki jih ima prebrestni porodnica, veljajo predvsem za prvesnice.

Nobenega dvoma ni o tem, da se odvzamejo ženi bolečine tedaj, ko je treba operativno dovršiti porod, prvič iz humanosti, drugič pa tudi zaradi tega, ker je operacija tehnično lažje izvedljiva, ako žena ne trpi in popusti mišična napetost. Druga je zadeva, ako bi razmotrivali, koliko smo upravičeni, da otopimo bolečine normalnega poroda. Tu so si mnenja deljena. Nekateri avtorji so odločno proti temu, prvič ker posegamo v normalni tok poroda in ne moremo preprečiti kakšnih nepričakovanih in neprijetnih dogodivščin pri materi ali pri otroku; drugič je treba v te namene posebne aparature, izvežbano osebje, kratkomalo kliniko. Vendar poizkusi, kako bi se porodne bolečine če ne popolnoma udušile, pa vsaj ublažile, niso prenehali in se vršijo še nadalje. V glavnem so si porodničarji edini, da je potrebno vsaj v posameznih najbolj bolečih fazah poroda pri ženah infantilno-asteničnega tipa, pri starejših prvesnicah in pa pri nadaljnjih porodih, ki so si sledili po daljših 8—10 let trajajočih presledkih, omrtvičiti bolečine. Pogoje je, da vsa ta anestezirajoča sredstva ublažijo bolečine, ohranijo pa

reflektorično mišično napetost in ne oslabijo preveč sile popadkov. Kajti v nasprotnem primeru bi se porod preveč zavlekel.*

Prvič je lajšal bolečine pri neki porodnici Simpson l. 1847. z étrom. L. 1853. je rodila angleška kraljica Viktorija v hloroformovi polnarkozi. Čim je nastopil popadek, so ji dali vdihati nekaj kapljic hloroforma; ko je popadek odjenjal, so masko odvezli. Zato imenujemo še danes to metodo narkotiziranja »narcose à la reine«. Za vdihalno narkozo uporabljajo danes tudi chloraethyl, vinethen (mesto chloroethyla, ki povzroča večkrat bruhanje), v Ameriki in Angliji dušikov oxydul (Lachgas, rajski plin), v Nemčiji acetylen (narcylen). Poročila so ugodna, vendar je postopek zelo kompliciran (draga aparatura, nevarnost požara in eksplozije). Ta narkotična sredstva uporabljajo takrat, ko izstopa glava. Nemci jo imenujejo »Durchtritts-narkose«.

Drugi način obstoja v tem, da porodnici injiciramo v časovnih presledkih narkotična sredstva, kakor so scopolamin, morphin in njegovi sorodniki in jo privedemo v stanje, v katerem je njena budna zavest omamljena in ne dojema vseh vtisov okolja, vendar pa zopet ne toliko, da ne bi mogla na odločna povelja porodničarja aktivno sodelovati pri porodu. Porodnica je v neki omotici, polsnu (Dämmerschlaf), v katerem nima pravega občutka za bolečine in potek poroda ter se tega pozneje tudi ne spominja prav. Karakter popadkov se pri tem popolnoma nič ne spremeni.

Z uvedbo novih uspavalnih sredstev veronalove skupine v zdravstveni zaklad so poizkušali tudi s temi sredstvi doseči pri porodnici polsen. Pri klasičnem poslu, ki je bil opisan zgoraj, aplicirajo sredstva podkožno, sredstva veronalove skupine, kakor so pernokton, evipan, somnifen pa endovenozno, torej naravnost v kri.

Kakor preizkušajo endovenozno dovajati mamila, tako poizkušajo tudi po črevesu (danki). Najprej je poizkušal to rektalno pot Američan Gwathmey z mešanico étra in olja in z istočasno injekcijo raztopine grenke soli (magnezijevega sulfata). Metoda se ni obnesla, ker se ta mešanica ni dala zlahka uvajati med popadki v danko in se je tudi prepočasno resorbirala. Boljše uspehe imajo s kombinacijskimi preparati barbiturne kisline in broma, kakor so avertin, rektidon (sorodnik premoktona) evipan. Rezultati niso posebno ugodni, ker porodnica raztopine ne more do popolne resorpcije obdržati in ne dobimo zaželjenega učinka.

Nekateri so prišli na misel, da bi uvajali sredstva v črevo v trdem stanju v obliki svečk, ki vsebujejo delno uspavalna sredstva, deloma sredstva proti krčevitim popadkom, deloma proti bolečinam.

Nekateri porodničarji postopajo tako, da omamijo porodnici le bolečine ne pa zavesti. Pri tem seve ne sme imeti sredstvo nobenega vpliva na popadke. To dosežajo z morfijem ali pa z derivati morfija (pantopon, di-laudid...)

S tem da omrtvimo živčevje s kokainovimi derivati, ki vodijo iz genitalne sfere bolečino v hrbtni mozeg in odtod v našo zavest, dosežemo popolnoma neboleč porod pri jasni zavesti. Na vsej poti od izstopa iz genitalne sfere in do vstopa v hrbtni mozeg moremo deponirati analgetično sredstvo.

Kot zadnjo metodo, ki pa ni medikamentozna, naj navedemo še hipnozo. Nekateri porodničarji so s hipnozo ublažili porodne bolečine in privedli ženo

* Opisati hočem nekaj metod, ki zanimajo inteligentnega laika. Niso pa to dovršene metode, vsakokrat in povsod uporabljive; to so več ali manj poizkusi, ki si jih lahko privoščijo le večji zavodi.

do spanja. Pogoj je, da je žena dovolj sugestibilna, psihoterapeut mora biti zelo izvežban in s hipnozo je treba začeti že pred porodom, zadnje tedne v nosečnosti. Pogosto doživljajo, da se žena odločno upira vsakemu hipnotičnemu vplivu.

Imamo torej tri vrste omamljenja: narkozo, kjer odstranimo zavest in s tem seveda bolečine, potem polsen, kjer žena zaznava dogodke v sebi in okoli sebe, vendar topo kakor skozi koprno, nejasno, bolečina zgublja svojo ostrost in kasneje tudi nima pravega spomina, in kot tretje, krajevno omrtvičenje genitalne sfere pri povsem intaktni zavesti.

Velikih nevarnosti za mater in otroka nobena teh metod nima in tudi, če bi se pojavljale, se dajo te nevarnosti odstraniti. Večkrat opažajo, da žene različno reagirajo, nekatere ne izgubijo bolečin, druge postanejo razburjene, pri nekaterih se pojavlja bruhanje itd. Zato sodi neboleč porod v zavod, kajti do danes še nimajo idealnega sredstva, ki bi se dalo uporabljati brez izjeme pri vsaki porodnici na njenem domu. Zaenkrat svetopisemski izrek še vedno drži za pretežno večino porodnic.

Po razpravi Siegerta — Dr. M. K.

Kako nastanejo megle?

Naj si bodo zimske ali poletne megle, bistvo njih izvora je isto. Če sije n. pr. poleti sonce na vlažne travnike, izpuhti mnogo vode in zračna plast nad travnikom se je nasitila z vlago. Ponoči, kadar je nebo jasno, izžarevajo tla toploto, ki so jo bila prejela podnevi, zračne plasti ob tleh se shladijo. Med to ohladitvijo se po fizikalnih zakonih izločuje preobilna para v podobi drobnih meglenih kapljic, ki plavajo zavoljo svoje neznatnosti v zraku. Neštete milijarde teh kapljic napravijo zrak »neprozoren«, megla je tu! Megla, ki nastaja na ta način, je izrazit pojav lepega vremena.

Drugačni so vzroki mokrih megel, ki napovedujejo padavine. Vsakdanji primer nam pojasni njih postanek: Če dihnemo v mrzli zimski zrak, se dih spremeni takoj v meglico. V vroči pralnici odpremo okno. Takoj vdere mrzli zrak od zunaj in topla vodna para v pralnici nam postane vidna kot megla. V obeh primerih so vzroki isti. Vlažno topli zrak se pomeša s hladnim in mora po fizikalnih zakonih izločiti vodno paro v podobi kapljic. Isti pojav doživljamo v naravi v velikanskem obsegu, kadar se v zimskem času zgodi preobrat v milejše vreme. Ob tleh so še mrzle zračne plasti, v katere se pomeša toplejši zrak južnih ali zapadnih vetrov. Mrzli zrak je težak in len, le počasi se vdaja morskemu zraku. Vlažno mili zrak se mora ob mrzlem zraku zato dvigati kakor ob nasipu, pri tem se ohlaja oziroma meša z mrzlim zrakom in nastaja megla.

Megla se tvori predvsem ob torni črti med mrzlim in toplim zrakom. Ta črta je prav za prav nagnjena ploskev in sega ob robu mrzlega zraka do tal. Z zemlje vidimo prihod vlažno milega zraka najprvo v obliki oblakov, ki plavajo v veliki višini. Kmalu se pojavijo oblaki v manjši višini, ker se mrzli zrak od zgoraj umika, končno nastane megla tik ob tleh in v tej megli, oblaku, v »megleni fronti« smo toliko časa, dokler se ves zrak ne nadomesti s čistim morskim zrakom in veter megle odnese. Meglene fronte tega značaja so lahko nekoliko sto kilometrov debele, posebno če se topli zrak pritaka počasi. Gostota teh megel je odvisna od krajevnih prilik in zračne primesi, najdrobnejše izločine dima jim lahko dajo posebno barvo.

m-og

Bogojavljenje

A. Kappus

Tudi mi, ki nismo pravoslavni, računamo večkrat po »starem«, saj so prazniki naših pravoslavnih bratov tudi naši prazniki že zaradi običajev. Bog ne daj, da ne bi obiskal ob Slavi, Božiču ali Veliki noči svojega pobratima, tovariša ali prijatelja. Bila bi huda zamera. Pa tudi na brate muslimane mislimo. Tu je bajram, potem kurban bajram, sunet (obrezovanje) ali svatba. Kakšna čast za gorštaka Škipetarja, ko je pri njem na obisku efendi iz varoši!

Posebno težko je nam lovcem, ki se največ ob praznikih, katoliških ali pravoslavnih, potikamo v božji narodi ter imamo po vaseh dosti tovarišev, dobrih znancev in prijateljev pri kristjanih in muslimanih.

Povabil me je Ardir iz Dure na lisičji pogon. Vse je dogovorjeno in pripravljeno, pa ti pride zvečer čiča Jovan iz Mirkovcev na obisk, sedi pozno v noč, se razgovarja o vsem mogočem, samo tega ne pove, zakaj je prišel.

V pogovoru omenim, da grem na Bogojavljenje (šestega, devetnajstega prosinca po novem koledarju) v Duro na lov. Ves se razvname, skoči od mize in pravi: »Jok nečeš, baš zato sam došao, da te zovem na Slavu na Jovandan. I ti i tvoji drugovi ste moji gosti. Biće i lova i svašta, pa gotovo.« V razgovor poseže boljša polovica in reši zadevo tako, da bodo na Bogojavljenje vsi doma, ker je to velik, če ne največji praznik. Ta dan so na delu zli duhovi, ki preganjajo vse tiste, ki ne spoštujejo praznika. Spomni me, kako sem na ta dan izgubil v Katlanskem jezeru žepno uro, kako je prijatelj Ivan ustrelil ta dan mlinarju v Šiševem dve raci in je komaj ušel njegovemu maščevanju, kako so njenega očeta, ko je šel na lov, mesto da je ostal doma pri krščenju vodice, skoraj strgali volkovi. Sploh na Bogojavljenje še noben lovec ni imel sreče. Kvečemu je imel naslednji dan mamurluk — mačka zaradi slabega lova ali šumadijskega čaja, ki je v hudem mrazu neogibno potreben.

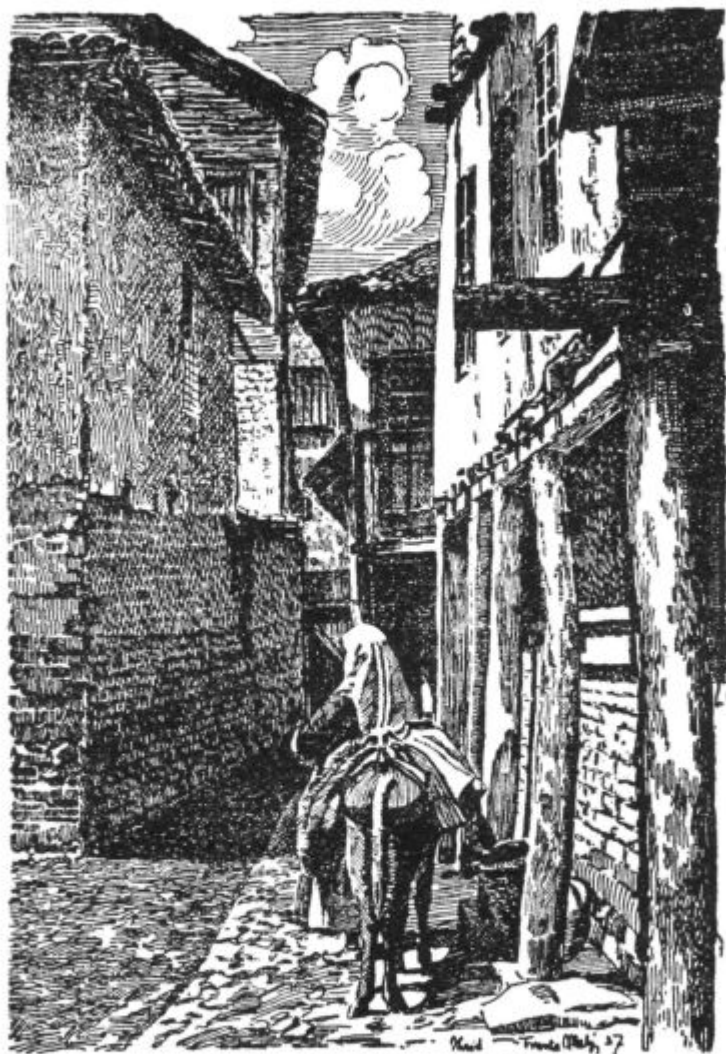
»Kad ne bidne, ne bidne,« je dejal čiča Jovan, užaljen vstal in odšel.

Ob štirih zjutraj me prebudi rahlo trkanje na vrata. Ko odprem, vidim na pragu čičo Jovana. »Diži se, konji su u duliji, odmah idemo, samo da te žena ne čuje!« Hitro sem se oblekel, vzel puško na ramo, obesil nahrbtnik ob samar in odjezdila sva v hladno jutro. Med potjo sva pobrala še dva tovariša. Ob osmih smo bili v domu čiče Jovana, kjer nas je z veseljem sprejela vsa družina. Kuhano žganje — na Gorenjskem mu pravimo na božični večer »Ješčevo kopanče« (Jesusovo kopanje) — in suha svinjina sta pregnala mraz iz otrplih udov. Priganjali smo čičo Jovana, da moramo naprej v goro, on je pa rekel: »Nema danas lova, danas ste moji gosti!« In pri tem je ostalo.

Ob devetih smo šli vsi na »liturgijo« v vaško cerkev. Kljub hudi zimi je prihitelo ljudstvo k molitvi in po blagoslov po več ur daleč. Na Bogojavljenje si izprosi srečo pri delu, ki mu je v teh slabih časih tako potrebna. Po liturgiji je vaški pop blagoslovil vodo. Ljudje iz bližnjih vasi so se razšli, oni iz oddaljenih krajev pa so ostali v cerkvenem konaku.

Vrnili smo se v dom čiče Jovana. Starejši sin Jordan, ki je imel ta dan tudi svoj god, je vzel posodo s sveto vodicco in vejico »bosiljka« ter obšel domačijo, nato pa je odjahal na polje, da blagoslovi njive in livade.

Posedli smo okoli sofe. Domačin se je prekrižal in odmolil kratko molitev. Prinesli so sarme, kislega mleka, sira in pečeno kokoš v zelju. Vse to so razvrstili na sofri. Slednjič je gospodinja prinesla še veliko pogačo iz koruzne moke in jo izročila domačinu, ki je napravil nanjo križ, jo zlomil in dal vsakemu gostu kos. Potem je vse jedi poškrpil s sveto vodico, nakar se je začela pojedina. Gostje so prihajali častitat starejšemu sinu za god.

Franta Maly: Ulica v Ohridu

Nekateri so posedeli, prinesli so pijače, zasvirale so frule in na dvorišču smo zaplesali kolo v snegu. Med veseljem je pokalo iz pušk kakor v vojni, dokler ni prišel orožnik in opomnil domačina na prepoved streljanja v vasi. Vaščani so se razšli, tujci pa smo ostali v konaku. Dolgo v noč smo se razgovarjali o »bogojavljenskih« običajih, ko v sveti noči spregovori živina kakor pri nas ob kresu, ko so v tem svetem času celo Turki spoštovali mir itd.

Drugo jutro, na praznik sv. Jovana, je bila vsa hiša na nogah. Moški so se umili v vaškem potoku do pasu v hladni vodi, ženske so se diskretno oprale v čumnati. Ledeno mrzla voda na Jovandan opere vse grehe. Če na Bogojavljenje in na Jovandan zmrzuje, bo dobra letina.

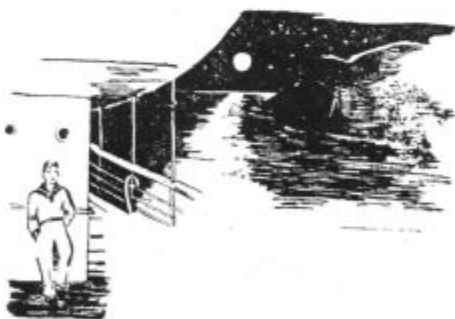
Ko smo prišli v ranem jutru pred vaško cerkev, je bilo okoli nje že polno ljudstva. Nekaj mladih mož, ki so se šele pred kratkim poženili, je bilo popolnoma mokrih. Od praznje obleke jim je curljala voda, kolikor ni zmrznila. Bili so neprostovoljno okopani v vaškem potoku, da so oprali dedni greh uživanja. Navadno okopljejo ta dan vsakega ženina, če se brani ali ne — razen če kdo dobro plača svojega namestnika!

V cerkvenem konaku je bilo živahno. Na dolgih mizah različne jestvine in pijača. Ob cerkvenem zidu so kuhali in pekli oni, ki so prišli od daleč, drugi pa so prinesli jedi že pripravljene kar od doma. Je in pije se na čast mrtvih: Bog da im dušo oprosti. Cerkovnik licitira darove, ki jih je ljudstvo poklonilo cerkvi. Mladi možje se odkupujejo od kopanja: Dam pet kila vina, ako me ne kupate! — Malo je, daj više! — Poravnajo se na »deset kil.« Vino se popije, mladi mož pa se kljub temu skoplje. Ta dan so pogoščeni berači in cigani.

Opoldne se je ljudstvo razšlo. Mi smo se vrnili k čiči Jovanu na Slavo. Domače hčere so stregle gostom in spraševale, kako je bilo v cerkvi, kajti na Jovandan dekleta ne smejo v konak, da ne dobi mladi, ki se je opral grehov, slabih misli. Prišel je daskal, predsednik občine, z drugimi veljaki, ki so častitali Jovanu, nas pa so spraševali, kako nam je ugajalo.

Dobro razpoloženi smo se proti večeru vrnili v mesto, kjer imajo gospodične pobarvane ustnice in nohte ter se sprehajajo z gospodiči napudranih lic in praznih glav. Pozabili so že na običaje očetov, dedov in pradedov, ki so slavili in še slave praznike po stari navadi: bogu v čast in sebi v veselje.

Pesem ob morju

Že prvo noč, ko je naša bela ladja plula vzdolž dalmatinske obale, mi je zvenela na uho naša pesem kot iskrena dobrodošlica. Ni bila namenjena meni, vendar sem se odločila — prav tako kakor mali steward — da v tej jasni zvezdnati noči ne grem v kajuto. Kakor večina naših južnih pesmi, tako je bila tudi ta otožna in nekoliko sentimentalna, toda kakor nalašč za ta trenutek.

Prva postaja mojega potovanja je bila Korčula. Takoj me je objel zveneči južni svet. Ves dan »glasba« — peli so otroci, ženske, mlada majhna dekleta in ribiči. Takoj prvi večer je bil praznik na pomolu. Umetni ogenj in godba na pihala — tudi to je bila glasba, čeprav nekoliko preglasna za moja ušesa. Za te ljudi je bilo nekaj posebnega. Stali so v ozkem krogu okoli majhne družbe in se ubrano zibali. Vse se je premikalo in plesalo.

Tudi ciganska godba je bila v Korčuli. Često sem slišala ljudi, kako so jo hvalili. Oči so se jim svetile in nikoli ne pozabim besede, ki je povedala vse: Drevi je drn-drn.

Čeprav sem vselej z navdušenjem poslušala to »drn-drn glasbo«, vendar vem, da duša tega ljudstva poje drugače. Pogosto so te pesmi podobne druga drugi, toda kako ves drugačen prizvok so dobile v grlu male Srbkinje, s katero sem se seznanila. Bila je iz Like, imela je črne lase in žametaste, črne oči. Kadar je pela, je dobil njen obrazek kar nenaraven sijaj. Njen glas je bil čudovito poln in čist ter je vseboval tresljaje, ki poljejo globoko v človeku. Ne morem povedati, kako rada sem jo poslušala, kako pogosto sem jo prosila, naj poje in kako rada je pela. Pri kopanju mi je napisala Stojanka besedilo in kmalu sva imeli cel repertoar.

Večere smo prebili na terasi pri dobri črnini z razgledom na dve palmi in na morje. Bilo je tako daleč od sveta, tako neresnično lepo — posebno v jasnih nočeh, in kdor je na jugu, mora pač peti. Ti ljudje imajo večinoma lep glas in posebnega uvaževanja je vredna njih glasbena nežnočutnost.

V Orebiću je bila tudi šola mladih pravoslavni bogoslovcev, ki so večkrat zvečer prišli na obalo in sedeli na obrežnem zidu. Eden izmed njih je imel violino ali kitaro — in prirejali so improvizirane koncerte ter imeli vedno množico navdušenih poslušalcev. Pravljijčna okolica je še stopnjevala lepoto. Često so peli do polnoči in ko so utrujeni utihnili, so zapeli in svirali ribiči.

globokim glasom: Aman, aman! Po vsaki tretji pesmi pobira ob mizah in tiho drsijo dinarji v tamburin. Zahvaljuje se, bolj z očmi in spet poje in pleše, kolikor ji dovoli prostor. Pesmi so večinoma melanholične — le prav

Ko pohajkuješ zvečer po pristanišču, že slišiš privlačne zvoke: čim bliže si, tem bolj si radoveden. S štirih strani lahko prideš na majhno dvorišče, s štirih strani vodijo ozke ulice, koti in stopnice v »kavano«, obdano od visokih hiš. Tesno druga ob drugi stoje mizice, podij in zadaj palme in amarile. Večina poslušalcev je začetku na majhnih stopnicah in pri prvem vходу so tako gosto stisnjeni, da se ne moreš niti malo pripraviti na presenečenje. Po enajsti uri tudi na dvorišču ni več nobenega prostora in na vsakem od mnogih oken gleda najmanj šest ženskih oči. »Aman, aman — kolika je javorina!«

Goslar, harmonikar, kontrabas in štiri naličena dekleta, ki izmenoma pojo. Črnolaska v zeleni obleki, blondinka v bleščavem rdečem odelu, dekletce v baržunastem jopiču s tamburinom v roki — aman, aman!

Šele zdaj razločiš glasbo. Bosenske, makedonske, srbske, hrvatske pesmi — vmes kaka italijanska in čudno zveneči dunajski valček. Mnoge sinkope jim dajejo posebno mikavnost. Dekletce s tamburinom smukne s prstom po napetem instrumentu in poje — poje s čudovito

redko se oglasi vesel napev in prav redkokdaj se nasmehne dekletce. Govorica njenih kretenj je zelo zgovorna.

Dobro je, da vidiš nad seboj visoko nebo — majhen izrez lesketajočih zvezd na južnem nebu osvobodi tvoje misli. E-a Er

Aristofanov pračlovek

Dr. V. Korun

L 416. pr. Kr. si je visoko izobraženi svetovnjak in traged Agaton prvič pridobil zmago z eno svojih žaloiger v polnem gledališču. Še isti večer so njegovi ožji prijatelji proslavili ta veseli dogodek. Za večji krog udeležencev je slavljeneec priredil slovesno gostijo naslednji dan. Nanjo je povabil vse znamenitejše može tedanjih Aten, med njimi tudi modrijana Sokrata ter največjega humorista starega veka in pisatelja komedij Aristofana.

Na gostiji so se domenili, da bodo z govori poveličevali boga ljubezni Erota in sicer naj bi vsak gost, ki pride nanj vrsta, govoril v tem smislu.

Ko je prišla vrsta na Aristofana, je izjavil, da prècej ne more govoriti, ker se mu hudo kolca. Najbrž zato, ker si je snoči na Agatonovem večeru preobložil želodec. Prosil je zdravnika Eriksimaha, ki mu je bil sosed na blazinjaku in bi moral za njim govoriti, naj stori to pred njim, češ da se mu bo med njegovim govorom menda vendarle nehalo kolcati, zlasti če mu kot zdravnik nasvetuje kako učinkovito sredstvo zoper to neugodje.

Eriksimah je njegovi prošnji ugodil. Da bi se pa kolcanja iznebil, mu je svetoval, naj zadrži sapo, kolikor dolgo more. Če bi to ne pomagalo, naj vzame v usta požirek vode in naj pogrgra. Ako je pa kolcavica le prehuda, naj se s čim v nosnicah počeegeta, da bo začel kihati. »Stori to enkrat ali dvakrat,« je rekel, »in konec je bo.«

In res. Ko je Eriksimah končal svoj govor, je bil Aristofan ozdravljen.

Nato je po kratkem šaljivem besedovanju z Eriksimahom povzel besedo in — kakor poroča Platon v svojem najsijajnejšem spisu, imenovanem Simposion — je govoril takole: Zares, Eriksimah, nameravam v nekem oziru govoriti drugače, nego sta govorila ti in Pavsanas. Meni se namreč dozdeva, da ljudje prav nič ne vedo, kako moč ima Eros, kajti sicer bi mu bili zgradili največja svetišča in oltarje ter bi mu prinašali najobilnejše darove. Zdaj pa ni nič takega zastran njega, dasi bi bilo kar najbolj potrebno. Saj je on med bogovi najčlovekoljubnejši, ker je zaščitnik ljudi in njihov zdravnik. Ozdravljenje je pa, mislim, največja sreča za človeški rod. Zaradi tega vam bom skusil razložiti njegovo moč, vi pa bodite o tem učitelji drugih.

Najprej vam je treba spoznati človeško naravo in njena doživetja. Nekdaj namreč naša narava ni bila takšna, kakršna je danes, temveč drugačna. Prvotni so bili trije spoli ljudi, ne kakor zdaj dva, moški in ženski, ampak je bil še tretji spol, obstoječ iz dveh skupaj. Od tega pa je ostalo samo še ime, sam pa je izginil. Tedaj sta bila namreč dvospolna i postava i ime, iz obeh spolov skupaj, iz moškega in ženskega. Tega spola pa dandanes ni več, temveč, kakor sem omenil, samo še ime, ki pa velja za sramotno.

Nadalje je bila cela postava vsakega človeka obla s hrbtom in rebri v krogu in je imela štiri roke ter prav toliko nog, pa dva popolnoma enaka obraza na okroglem vratu. Glavo na obeh nasprotnih obrazih pa eno ter

štiri ušesa in dve spolovili, vse ostalo pa, kakor si po tem vsakdo lahko predstavlja.

Hodil ni samo pokonci na obe strani, kakor je pač hotel, temveč kadar je želel hitro teči, tudi tako kakor tisti, ki se prekopicavajo, ko se vrtijo, moleč noge naravnost od sebe. Ker so se pa tedaj opirale na osem okončin, so se naglo vrtuljali.

Bili so pa zaradi tega trije spoli in takih lastnosti, ker je moški spol po svojem izvoru izhajal od Sonca, ženski od Zemlje, oni, ki je imel lastnosti obeh, pa od Meseca, ker ima tudi luna lastnosti obeh. Okrogli pa so bili tako sami kakor njih hoja zato, ker so bili podobni svojim rodnikom. Zaradi njih moči in poguma se jih je bilo treba bati. Tudi upornega duha so bili, da so napadli bogove. Kar pravi Homer o Efialtu in Otu, velja o njih, da so namreč skušali naskočiti Olimp, da bi navalili na bogove.

Zen in drugi bogovi so se zato posvetovali, kaj bi bilo treba z njimi storiti. Da bi človeški rod pobili in ga s strelo uničili, kakor so gigante, jim seveda ni kazalo, saj bi tako izgubili čaščenje, ki jim ga izkazujejo ljudje, in pa njihove darove. Njihovega drznega početja pa kajpada tudi niso mogli trpeti.

Naposled se je Zen domislil. »Menim,« je rekel, »da mi je možno ukreniti, da bodo ljudje sicer ostali, da pa bodo svoje predrzno početje opustili, ker bodo slabotnejši. Vsakega bom namreč na dvoje prerezal, tako ne bodo samo manj močni, ampak za nas tudi koristnejši, ker jih bo več. Hodili bodo pokonci po dveh nogah. Če se bo pa videlo, da se nočejo poboljšati in ne mirovati, jih bom,« je rekel, »vdrugič prerezal, tako da se bodo morali skakaje premikati.« Ko je to izrekel, je preklal vsakega človeka na dvoje, kakor se prekoljejo skoruševe jagode, da se morejo vkuhati. Razpolovljenemu je Apolon na Zenovo povelje obrnil obraz in polovico vratu proti prerezu, da bi bil človek tem skromnejši, ko bi imel vedno svoj urez pred očmi. Pa tudi v vsem drugem ga je izlečil. Kakor krčljivo mošnjo mu je od vseh strani potegnil kožo skupaj na zdaj imenovani trebuh, mu napravil sredi trebuha odprtino, ki se ji zdaj pravi popek, in jo zavezal. Pa tudi mnogo drugih gub je izgledil in prsi je s členi sklopil, poslužujoč se orodja, kakršno rabijo čevljarji, kadar okoli kopita izgajajo usnja. Ob trebuhu in popku je pustil nekaj gub za spomin na nekdanji bolesten dogodek.

Ko je bil poedinec, kakor rečeno, na dvoje prerezan, je vsaka polovica hrepenela po tem, da bi bila s svojo polovico skupaj. Zato so se objemali in drug k drugemu privijali od koprnenja po združitvi. In ker ločeni niso hoteli nič delati, so umirali od gladu in drugih posledic brezdelnega življenja. Kadar je pa katera polovica umrla, druga pa ostala, je ta iskala drugo in se k njej privijala, bodisi da je naletela na polovico cele ženske, kar zdaj žensko imenujemo, bodisi na polovico celega moškega. In tako so konec jemali.

Zen se jih je usmilil in si izmislil drugo sredstvo: Spolovila jim je premestil naspredaj. Doslej so jih imeli namreč zadaj ter niso plodili in rodili drug v drugega, temveč v zemljo kakor skržati. S tem, da jih je premestil, je omogočil z njimi medsebojno oploditev. To pa deloma zaradi tega, da bi rodili, če se spojita moški in ženska, in bi se tako človeški rod ohranil, deloma pa, da bi si težili hrepenenje po združitvi, se pomirili, se oprijeli dela in skrbeli za druge življenjske potrebe. Od tega časa torej je prirojena ljudem medsebojna ljubezen, ki vodi v prvotno stanje ter teži za tem, da bi iz dveh bitij napravila eno in bi tako izlečila človeštvo.

Potemtakem je vsakdo izmed nas nekaka spoznavna znamka, ker je podobna ribam kambalam, prerezan iz enega v dva. Zato neprenehoma išče svojo znamko.»

V nadaljnjem govoru šaljivo razpravlja o koristi in dobrotah, ki jih pri- naša ljubezen. Ko jo opredeli kot hrepenenje in težnjo po celoti, pravi: Prej smo bili eno. Potem nas je bog zaradi našega pregrešnega ravnanja naselil ločeno, kakor so Lakedemonci Arkadce. Vsekako pa se je treba bati, da nas ne bi, če se ne bomo spodobno vedli do bogov, vdrugič razklal. Potem bi hodili okrog takšni, kakršne so reliefne podobe na nagrobnih spomenikih, namreč prežagani navzdol čez nos in bi bili kakor razpolovljene kocke. Zato mora vsakdo vsakogar opominjati, naj bogove časti. Pri tem je Eros naš vodnik in poveljnik. Zato naj mu nihče ne nasprotuje s svojim ravnanjem — nasprotuje mu pa, kdor ravna tako, da si nakopava jezo bogov.

Potem se ponorčuje s Pavsanim in Agatonom ter pravi, da bi bilo pač najbolje, ko bi se mogli vrniti v nekdanje stanje. Ker pa za zdaj to ni mogoče, je najbolje, da dosežemo vsaj to, kar je temu najbližje, to je, svojo polovico. Pri tem nam pomaga Eros. Zato ga po pravici častimo, kajti on ustreza naši želji, ko nas vodi v to, kar spada k nam. Za prihodnost pa nam daje kar največ upanja, če se bomo vedli pobožno do bogov, da nas pripelje v stanje naših prednikov ter nas tako stori popolnoma srečne.

Eros, Erot = latinski Amor. — Platon = slavni modroslovec in pisatelj. Simposion = gostija. — Eriksimah je govoril o ljubezni kot zdravnik, sofist Pavsanas pa o dvojni ljubezni. — Otos in Efiates sta bila velikana, ki sta hotela pregnati bogove z njihovega domovja na Olimpu. — Olimp = najvišja gora na Grškem. — Zen ali Zevs, najvišji bog, gospodar nebes in zemlje. — Giganti = velikani. — Skoruša = sad, ki so ga Grki na dvoje prerezanega vkuhavali in jedli za posladek. — Apolon = bog zdravilstva in pesništva. — Skržati ležejo jajca v zemljo. — Spoznavna znamka je bil prstan, kocka ali tablica, prelomljena na dva dela. Gostitelj je obdržal en del, drugi del je pa izročil gostu pri odhodu, da bi se po tem spoznali njuni potomci, če bi se kdaj sešli in bi obnovili staro gostinsko zvezo. — Kambale so ploščate, tanke ribe, ki imajo oči na isti strani glave ter to stran vedno navzgor obračajo. — Ko so Lakedemonci zavzeli arkadsko mesto Mantinejo, so njene prebivalce naselili na raznih krajih.

5000 let staro kosilo

Pri izkopavanju v okraju Saakkara so nedaleč od Kaira odkrili docela nepoškodovan grob iz dobe druge dinastije, torej nekako iz leta 3200 pr. našim štetjem. Leseni sarkofag v notranjosti grobnice je sicer preperel, toda kosilo, ki so ga položili v grob, se je ohranilo in so mogli njegovo sestavo natančno ugotoviti.

Bilo je shranjeno v lepo izrezljanih alabastrnih lončkih. V enem je bila riba, v drugem golobček, v tretjem pečenka, v dveh drugih pa kolači. Seveda je bila tudi hrana spremenjena v prah, vendar pa še toliko ohranjena, da so mogli strokovnjaki neoporečno dognati njeno sestavo. Gre torej za kosilo, ki so ga pred pet tisoč leti pripravili nekemu plemiču, oziroma njegovi duši. Nadalje so našli v grobnici alabastrne posode, v katerih je moralo biti vino, pa tudi dišave. Te posode so bile na levi in desni strani vhoda v dveh malih izbah, kosilo samo pa je bilo v nekaki prednji sobi grobnice.

Odkritje tega groba je že zato pomembno, ker v teku tisočletij ni bil nikoli odprt. Grob so našli kakih deset metrov pod peskom. §

Steklo – ogledalo kulture

V. Ličen

Stekle se je kot umetno pripravljen material za različne predmete pojavilo že zelo zgodaj v zgodovini. Stari Egipčani v času piramid so ga znali pridobivati in oblikovati v primerne posode in predmete. Modelirali so izdelke predvsem prostoročno, pa tudi z vlivanjem razstaljenega stekla v primerne kalupe. To steklo je bilo v začetku barvano zeleno, rjavo, modro ter često komaj prosojno. Šele kasneje so se naučili izdelovati prozorno in brezbarvno steklo.

Okoli l. 200 po našem štetju so steklo ali bolje rečeno steklarsko obrt prinesli tudi na Apeninski polotok. Rimljani so izumili izdelovanje steklenih posod s pomočjo steklarske pipe t. j. s pihanjem. V srednjem veku je v Bizancu in v Benetkah cvetela obrt, ki se je bavila z izdelovanjem steklenih kamenčkov za mozaike. V nemških krajih so iznašli slikanje na steklo in začeli izdelovati lesketajoče steklene krogle z zalitimi (vtaljenimi) delci in lističi kovin. Ogledala so prvi izdelovali Benečani. Šipe, brez katerih bi danes tako rekoč ne mogli niti živeti, so bile po hišah še v Lutrovih časih redkost. Le cerkvena okna so tedaj krasili s pisano barvanimi stekli.

Pod vplivom renesance se je v petnajstem stoletju razvila v Benetkah umetnostna obrt s steklom, ki je trajala do sedemnajstega stoletja. Benečanske čaše in ročke, modelirane s prosto roko, kakor voda bistri in živo barvani okraski (millefiori, koralde) so bili zelo cenjeni in se prav v našem času pojavlja zanje živahno zanimanje. Splošno poznano in danes posebno cenjeno kristalno steklo so v veliki meri začeli izdelovati Čehi v šestnajstem stoletju in sicer apneno-kristalno (kalcijevo) steklo. Malo pozneje se je na Angleškem razvila obrt svinčenega kristalnega stekla, ki krasno lomi svetlobo in jo razklanja v mavrične barve. Ta obrt je v sedemnajstem stoletju potisnila v ozadje prej tako cenjene izdelke iz beneškega stekla. Tudi Francozi so sodelovali pri napredku steklarske obrti, kajti oni so prvi vliвали večje plošče stekla ter iz njih z valjanjem in brušenjem izdelovali velika ogledala.

Vsa ta steklarska obrt se je v novejši dobi razvila v ogromno industrijo. Na mesto malih steklarn (glažut) v odročnih gozdovih so stopile velike tovarne v bližini premogovih ležišč in za steklarsko industrijo potrebnega peska ter predvsem blizu prometnih potov. Pihače stekla, ki so z usti izpihivali posamezne steklene predmete, so nadomestili stroji. Z razvojem steklarske industrije je napredoval tudi studij starih steklarskih tehnik (načinov umetniške obdelave stekla). Znanstvene preiskave so odprle nove poglede v kemično in fizikalno naravo stekla ter postavile razne stare recepte za pridobivanje stekla, ki so sloneli na empiričnih (poskusnih) izkušnjah, na znanstveno osnovo.

Uporabnost stekla se je s spoznanjem njegovih novih dobrih lastnosti močno razširila. Danes si pač ne moremo misliti človeka brez okenskih šip, ogledal, steklenic, čaš, cilindrov za svetilke, žarnic itd. Industrija izredno ceni steklo kot prvovrsten material za svoje naprave, ker ga ne razjeda ne rja ne kislina. Steklo se uporablja zmerom bolj tudi kot izborno gradivo. Kakor pravijo, bodo hiše bodočnosti zgrajene iz samega stekla. Ponekod propagirajo celo izdelovanje blaga in oblek iz steklene volne. Fiziku, kemiku in naravoslovcu je steklo nepogrešljiv pomočnik, kajti mikroskopa v sedanji obliki in brez steklenih leč si ne moremo zamisliti. Prav tako pa

bi brez steklenih leč in ogromnih sferičnih ogledal ne bili mogoči ne fotografski aparati ne daljnogledi, ki nam odkrivajo skrivnosti vesoljstva.

Današnja steklarska industrija proizvaja letno več milijonov ton steklenih izdelkov. Vsa evropska steklarska industrija je združena v poseben sindikat, ki vodi in nadzoruje njeno proizvodnjo. K svetovni proizvodnji stekla prispevajo predvsem v Ameriki Združene države, v Evropi pa Češkoslovaška, Nemčija, Francija in Belgija.

Med mrtvimi in živimi slikami

A. Janežič

Za izumitelja fotografije velja uradno francoski slikar Louis Daguerre. Ali si je že kdo pred njim pridobil zaslug na tem izumu, o tem si zgodovino-pisci še niso na jasnem. Kakor pri vsakem velikem delu, tako si tudi v fotografiji veliki narodi laste prvenstvo in navajajo svoje može v dokaz. Vsekako bo res, da je bil Daguerre tisti, ki je bogu ukradel človekovo zrcalno sliko, njegov drugi obraz, ki so ga dotlej le voda, steklo in svetle kovine zrcalile s svoje površine.

Človekova zrcalna slika je bila ljudem zmerom nekaj skrivnostnega, ker se ni dala od nobene strani prijeti. Samo peklenšček je mogel pomagati pri izumu fotografije človeku — tako so mislili tedaj vase zaprti pobožnjaki.

Zdaj je ravno sto let tega. Morebiti je oče fotografije, ko je razmišljal o bodočnosti svojega dela — in to bo skoraj gotovo, saj je dosti pisal o tem — v poletu domišljije videl svoje slike živeti, gibati se in govoriti. Kdo ve, kako daleč sežejo misli onih, ki jih je narava obdarila z izumiteljsko fantazijo. Morda je Daguerre slutil današnji film. V sedanji obliki si ga prav gotovo ni mogel predstavljati. In kaj je v resnici postalo iz njegovih trdih »dagerotipij« v sto letih! Kaj je današnja živa fotografija z barvami in zvoki, s sokoljim očesom, ki iz zračnih višav motri velikanske predele naše zemeljske krogle in z mikroskopskim očescem, s katerim prodira mimo nevidnega v skrivnosti najmanjšega sveta in slednjič s pomočjo röntgenskih žarkov opazuje, kaj se godi v temni notranjosti teles!

Vsak civiliziran človek zahaja danes v kino, pa včasih bolj malo misli na ozadje stvari, ki se tu ali tam razodeva pred njim. Malo misli na mehanizem, s katerim operaterji širijo njegovo obzorje. Da, operaterji! Šola ima operaterje in kino ima operaterje. V šoli je operater učitelj, ki ima navadno neko metodo, da skuša svojim malim ljudem prikazati svet, s katerim ga hoče seznaniti. Pri kinu mislimo pod operaterjem moža s kamero — tistega fotografa, ki zajema svet in dejanje na filmski trak, s katerega ga potem gledajo milijoni.

Od moža s kamero je v veliki meri odvisno, ali neko delo uspe ali ne. Na njem je često večja odgovornost, kakor jo imajo režiser in igralci skupaj. Sposobnosti vseh, ki v filmu sodelujejo, so prav za prav odvisne od tega, ali zna mož s kamero njih delo prav zajeti na filmski trak. Kolikšne razlike lahko tu nastanejo pri dveh delih enake vrednosti, to moremo vsak dan opazovati.

Tu nimamo namena peti slavo možu s kamero, ki se poti v soju jupitrovih svetilk po filmskih ateljejih, da nam pričara na filmsko platno vnaprej napisano, preštudirano in preskušeno filmsko igro. Dosti težji od nje-govega je poklic moža s kamero, ki zajema samo življenje, kakršno sprav-

lja na dan slednja dnevna in nočna ura slehernega kraja, podnebja ter letnega časa in vremena, zmerom v novih, presenetljivih oblikah.

Nekje je velik požar. To danes ni več krajevna stvar. O tem morajo vedeti vsi. In tudi videti morajo. Mož s kamero mora biti zraven. Vse velike filmske družbe ga pošljejo, da ujame »senzacijo dneva« na filmski trak. Iz niza takih senzacij nastane potem »zvočni tednik«. Vsi, ki obisku-

Franta Maly: Kličevo

jemo kino, imamo radi ta tednik. Če se je v minulih dneh zgodilo kaj posebnega, komaj čakamo, da nam zvočni tednik prinese to novost. Danes brez zvočnega tednika — kakor brez časopisa in radia — skoraj ne moreš biti, ako ne stojiš v življenju samo z eno nogo.

Skriti junak zvočnega tednika, nevidni tolmač živega življenja v njegovih najbolj razgibanih stopnjah — je mož s kamero. Od njega zahtevamo včas kar neverjetne stvari. Na kitajskem bojišču se mora plaziti v najspred-

nejših vrstah in loviti s svojo kamero grozotne prizore. Na Španskem mora v obeh taborih spremljati lovska in bombna letala na njihovih vratolomnih podvigih. S padalom se mora spustiti iz višine 4000 m, ker smo radovedni, kako mora biti letalcu, ki je zapustil letalo in se bo morda v nekaj sekundah raztreščil na tleh. Mož s kamero mora biti navzočen pri vsakem velikem požaru, pri vsaki eksploziji, pri vsakem potresu in pri vsaki vremenski pogubi. Spušča se po vrvi nad prepadi in po stenah nebotačnih zgradb. V žrela ognjenikov mora plezati ter v rove in jaške, kjer so ostali mrtvi rudarji. Četudi bi vsega tega ne bilo, njegov posel je dovolj težak, ako mora biti že samo pri vseh paradah in pogrebih. Da, ni prijetna služba moža s kamero!

NAŠ ROMAN

P A R C E L A 32

Ernest Pérochon

Dobro si povedal, Mazureau!« In ded je smehljaje nadaljeval: »Ali si slišal, kaj je rekel notar?«

»Notar? Njemu se meša!«

»No, vsekako, osem tisoč frankov v državnih papirjih, to je že nekaj obresti.«

Deček je hipoma obstal. »Zaradi tega vendar ne boš prodal? Jeli, da nismo pred polomom! In kaj bi bilo potlej z nami?« V njegovem glasu sta bili resnična tesnoba in gnev.

Zdaj se je ustavil tudi stari oče. Potegnil je iz žepa škatlico s tobakom za nosljanje, vzela je iz nje ščepec in hlapnil pokrovček z glasnim dleskom »Kmalu boš vedel, ali smo pred polomom ali nismo! Notar govori o prodaji, in ti boš videl, kako bomo morali lepega dne prodati!«

Molče sta stopala nekaj časa naprej. Ko sta dospela na nizek grič, sta zagledala pred seboj Fougeray. Vas je ležala vzdolž ozke gozdne plase v ravnici potoka. Bernard je spregovoril: Quérelles je glavni kraj celega okrožja, Fougeray ne pomeni nič in vendar je Fougeray večji od Quérellesa.«

»Toda,« je odvrnil ded, »v Quérellesu so meščani: delavci, uradniki, trgovci... v Fougerayju pa so le kmetje... ti čepe na svojih kmetijah, ki so dovolj narazen druga od druge, tako da je dosti polja med njimi.«

Bernard je skušal od tu prepoznati hiše, toda od daleč so si bile vse enake. Majhne in sive, pokrite z umazano opeko in ploščatim kamenjem. Poleg njih so moleli visoke kvišku skednji, in Bernard jih je prešteval: »To je gumno Velike kmetije, tisti skedenj tam je strica Sikota... teh dveh tu doli pa ne poznam!«

»To sta bratov Léchellier. Skednja sta drug ob drugem, čeprav sta si brata nasprotna... to je Dabinova senica, ona tam Menonova iz Chanteoqa, tista kolnica pa je Poitevinova.«

»Pri nas,« je pripomnil Bernard zamišljeno, »pri nas ni cest kakor v Nantesu ali po drugih mestih, kljub temu pa ima vsaka hiša svoje ime kakor cela mestna četrt.« Na obrazu mu je zaigral smehljaj.

»Teta Evelina trdi, da se cesta v mesto začne pri kmetiji Marnière, ker leži mesto slučajno dve milj oddaljeno v tej smeri... In res je videti, kakor

da bi imela tistale vas tam cesto, kajti hiše stoje tam bolje skupaj nego drugod... Hiša Bernoujevih je tik ob Lérotovi in Mariceaujeva ni daleč od obeh.«

Vzhodnik je prinašal z obzorja slaboten glas zvona. »V mestu pojdejo zdaj k maši,« je dejal Bernard.

»Ne,« je rekel Mazureau, »glas prihaja iz trga Saint-Etienne, ki je v isti smeri.«

V trenutku, ko je to izrekel, se je oglasil zvon tudi v Fougerayju. »še ni točno enajst,« je dejal stari oče, »kaj če bi se še ozrla po vinogradu? Morda pa si že preveč truden?«

»Jaz pa truden!« Stopila sta čez sveže razorano njivo ter prišla do koščka zemlje, ograjene z nizkim obzidkom. Tam je bilo deset vrst vinske trte. V kotu je stala visoka cipresa in pripogibala svoje veje v močnem vetru. »Jeli, ded, tu je bilo prej pokopališče?« je vprašal deček.

»Da, ampak to je bilo davno... Tako nekako do zadnje vojne, ko so šli tod mimo dragonci... Tu je bila posest tvoje rajne stare matere... zdaj je tu le še vino in gredica nemške detelje.«

Deček je pokazal na desno proti njivam. »To, kar je prodal moj oče, to je bilo vse?«

»Ni boljše zemlje daleč naokoli... Tu je treba samo sejati, in... To je dobro vedel Honoré z Velike kmetije. Sicer pa je imel itak par njiv tukaj in tako je vse pokupil, kos za kosom. Stalo ga je približno pet tisoč frankov... niti ne toliko, kolikor bi človek mislil.«

»Ded, zakaj pa nisi ti sam kupil?«

Rdečica je zalila kmetova lica. »Tvoj oče me ni vprašal za svet. Zmerom je storil tako, kakor je sam hotel. Nikoli mi niso bile mar njegove zadeve.«

»A, zategadelj!«

»In prav takrat tudi nisem imel dosti denarja.«

Fant je napravil razočarano kretnjo z roko. »Tako, tako,« je mrmral, »ti si torej pustil, da je prodal. Prekleta!«

Urno se je oklonil in odkorakal v smeri proti Fougerayju. Stari oče mu je sledil s sklonjeno glavo. Jecljaje je vprašal: »Čuj, Bernard, ali ne bi šla čez Brûlons?«

»Ali ni to v isti smeri?«

V resnici je imela ta namera le namen podaljšati pot. Morala sta prehoditi vso pot, ki sta si jo prihranila s prečno stezo. Hodila sta naravnost ob žitnem polju in sta prišla v desetih minutah na Brûlons.

Kraj s tem imenom je bilo majhno, lahko proti vzhodu padajoče po-bočje tik ob cesti v Quérelles.

Na vrhu je bilo rodbinsko pokopališče, obdano le od treh strani s precej visokim zidom in živo mejo. Proti zapadu, kjer je bil vhod, je rasel namesto vsake ograje le majčken trnjoličin grm.

Povsod v okolici — ki je bila prej strogo protestantska — so bila še majhna pokopališča. Mnogi kmetje so obdržali svoje mrtvece v bližini ter jih pokopali v vrtu za hišo. Drugi so jih zagreblji za vasjo, na kakem majhnem, sončnem prostoru. Drugi spet so jih prepeljali kam v lepo ravnino, da morejo tam v miru počivati.

Na vaškem pokopališču so ležale le redke kosti katoliških družin. Včasih so pokopali tam tudi kakega delavca, hlapca, tujca ali sicer kakega revnega človeka brez imena in denarja. Ker vsi ti v življenju nikoli niso imeli ničesar, so morali počivati na tako navadnem kraju.

Na vrhu Brûlonskega griča pa je počivala Mazureaujeva rodbina. Tam

gori so bili doma, vsa zemlja naokoli je bila njihova in vsi so se z enako žilavo pridnostjo upogibali nad njo.

»Glej, dečko, tu je tudi moj prostor, ko bom mrtev... kadar bom na tem, pomisli na to!... Tu leži tvoja rajna stara mati, tu tvoji stari strici, tam moj oče in moja mati...«

Pokazal je na dve veliki kameniti plošči, ki sta ležali na gomilama, posutima s kršcem, ter dodal s ponosnim glasom: »Oba starca tam sta bila brat in sestra. On je bil moj stari oče ter je v svojem življenju imel več časti in oblasti nego vsi drugi Mazureauji. Ona se je omožila daleč od doma, tja doli onstran Quérellesa. Imela je kopico otrok... Slednjič pa se je vrnila spet k nam... Vsi so tu, vsi skupaj... razen tvojega ubogega očeta. Toda tam je prostor zanj. Po končani vojni ga bomo prenesli semkaj.«

Deček je zamišljeno ogledoval pravokotni košček zemlje, ki ga je čez in čez preraščala zlatica. Potlej je rekel tiho: »Pripovedovali so mi, da ga bomo težko našli, končno pa je treba za to tudi mnogo denarja.«

»Vzlic temu moramo poskusiti. Bil bi zelo žalosten, če ga ne bo nazaj.«

Ded se je obrnil v stran in rekel: »Poglej, pravkar bo posijalo sonce!« In res je sončna svetloba jasno in bleščeče pokrila polja. Megla se je dvignila. Sončni žarki so jo v hipu prerezali kakor platno in jo raztrgali.

Deček je s podnetljivo kretnjo pokazal doli na bleščečo ravan, ki so jo njive delile vse do obzorja v tisoč pravokotnih delov.

»Ded, povej, čigava so vsa ta polja, ki leže tu za našimi?«

»Od ljudi, ki živijo okrog Fougerayja. Nekaj pa od ljudi po vaseh okoli Quérellesa... vsakdo ima svoj košček zemlje. So celo kmetije, ki so last ljudi od drugod.«

»Ampak Brûlons ni posebno povelik, jeli?«

»Naša zemlja meri štirideset juter... Prej so bile vse te njive, ki jih vidiš tu doli, last mojega starega očeta. Zdaj pripadajo Millancheriji.«

»Do velike ceste tam?«

»Da, do velike ceste... Prej je imel še več, skoraj povsod v ravnini je imel njive. Kupoval je in kupoval, veš... Rekli so mu 'bogati Mazureau'. Ko je pa umrl, je bilo mnogo prodano, predvsem pa razdeljeno med dediče.«

»Prej je vladala pravica prvorojenstva,« je pripomnil deček z resnim obrazom.

»Da, v dobi kraljev so dali imenitni plemiči vse prvorojenemu sinu. Tako so se nakopičile lepe bogatije.«

»Jaz,« je rekel Bernard, »bom moral deliti s teto Evelino.«

»To je prav in pravično,« je odvrnil stari oče. Skrito pomilovanje je dalo njegovemu glasu žalosten prizvok.

Deček je zmajal z glavo in zamrmral: »In vendar je to zelo bedasto.«

Vzlic ledenemu vetru sta stala nekaj časa v premišljevanju pred rodovitno zemljo, ki se je v žarkih mladega sonca raztezala pred njima v neskončnost. Potlej je pokazal deček na veliko parcelo, ki je desno od obeh v šiljastem kotu segala do rodbinskega pokopališča.

»Ded, povej mi, čigav je prav za prav ta kos polja, ki sega tu do naju in pripada Millancheriji?«

»Millancherija je last nekega gospoda iz mesta. Če se ne motim, je pred nekaj tedni umrl... Toda tudi to polje je bilo naše. Tvoj stari stric ga je prodal.«

»Potem ga moramo spet odkupiti!«

»E, moj dravec, svoj živ dan že delam na to.« Ded je stopil tik pred dečka, ki je položil roko na njegovo ramo in stopil na prste.

»O, jaz bi bil rad bogat,« je rekel, »da bi mogel odkupiti vse naše prodane njive. Zelo bogat bi bil rad... Potem bi kupil vse te njive, ki jih vidiš tu. One, ki pripadajo Millancheriji, one od ljudi, ki živijo okrog Fougeraja in one od ljudi po vaseh okoli Quérellesa, pa tudi kmetije gospodov iz mesta... Vso zemljo bi pokupil.«

Njegova roka je kazala na zemljo pred njima in se upognila z grabežljivo kretnjo skopuha, kakor da bi hotela pritegniti nase vsa nešteta polja tu doli in jih skupiti okoli pokopališča Mazureaujevih.

Tudi stari oče, ki se je tresel od notranjega ganjenja, je stal visoko vzravnano, s hrepenečimi pogledi na ravnino pred seboj.

Dalje prihodnjič

PO SVETU

Vročé mesto

Obisk v Džibutiju

Džibuti ob Rdečem morju, pristanišče francoske Somaliije in izhodna postaja ozkotirne železnice v Addis Abebo v Abesiniji, je eden izmed najbolj vročih krajev na zemlji. Aden na skalnatem obrežju Hadramauda ob koncu Rdečega morja je »hudičeva peč«, kakor pravijo angleški častniki. Z enako pravico bi lahko rekli francoski kolonialni uradniki, da je Džibuti »hudičevo ognjišče«. Žar somalijskega sonca praži celo kamenje, pesek in plastaste kupe morske soli na obrežju.

V Džibutiju se ustavljajo ladje na poti v Indijo, parniki francoske proge pa se preskrbijo s premogom, če jih ne kurijo s petrolejem. Iz velikih Shellovih bazenov v Adenu se pretaka petrolej v podpalubje ladij. Naš parnik, namenjen v Daressalam, se je usidral v zalivu. Do pomola ne moremo, ker se je luka zapeščenila. Abesinske reke naplavlajo v deževni dobi blato in glen z gora skozi somalijsko nižino v zaliv in valovi oceana navrtinčijo pesek v pristanišče. Pristaniške naprave so zastarele.

Za dolgimi pomoli in migljajočo obrežno črto blešči belo kockasto mesto, ki medli v peklenskem žaru. Nemirnemu očesu se kaže liki rezka puščavska prikazen z arabskimi hišami in palmami. Zdaj je afriška pomlad in ugoden čas. Poleti je vse usahlo in uničeno od vročega vetra.

Od pomolov, ki jih otipavamo z daljnogledi, se nenadno ločijo številne črne točke kakor zogleneli kokosovi orehi. Tropa se hitro približuje. Zdaj vidimo razločno: to so glave črncev, ki hitijo k ladji. Policijski čoln jih ne pusti blizu. Pozneje pa, ko lezejo kvišku nosači premoga s svojimi črnimi, raztrganimi košarami, se priplazijo tudi oni k parniku. Potniki občudujejo njih potapljaške umetnije. Kakor hitro sikne v vodo kak novec, se vrže za njim ves roj. Telesa in glave se pogreznejo v trenutku. V naslednjem hipu so spet vsi na površini in eden izmed njih režeče spravi ulovljeni denar za čeljusti.

Pristanišče v Džibutiju je nedvomno najhrupnejše na svetu. Vse vpije, rjove, žvižga, se smeje in kolne. Pri Mohamedovi bradi: vsakdo hoče imeti denar. Pririnejo se na krov in glasno ponujajo ličnate pahljače, sadeže, bodala, školjke, koralde...

Le s težavo sem zapustil ladjo. Prostor pod visečimi stopnicami so zagatili čolni in sleherni čolnar hoče biti moj voznik. Sporazumel sem se s kret-

njami za ceno in skočil v prvi čoln, iz tega v drugi, tretji čoln — vsak me je hotel zadržati — in slednjič dosegel pravega, ki me je odpeljal proti pomolu, kjer so bile nakopičene cele gore zabojev in blaga. V nepopisnem vrvežu sem skočil v prvi avto. Na poti v mesto — približno en kilometer — sem že videl in čutil Afriko: prah, vročino, vonjave. Črnice iz Sudana, ljudi iz Harrara, Somalijce z visokimi nogami, rjave Arabce, Abesince, Malajce, Indijce z belimi bradami — in skoraj nikjer belca.

Na poti stoji med bujnim zelenjem bela guvernerjeva palača, ki spominja po svoji belini in s koničastimi vrhovi na maverski bajni grad. V velikem nasprotju s to palačo je skromno poštno poslopje, pred katerim pa

cveto čudovita drevesa, zlate mimoze in vijoličaste cvetne veje. S francoskim denarjem ne moreš kupiti nobene znamke, kajti Džibuti ima denar francoske indokitajske banke.

Vročina mori. Visoke dateljve palme omagujejo v soncu. Leno stopam skozi arabsko mesto. Vsak hip se mi ponudi nov vodnik. Kockaste hiše, nanažane druga ob drugo, vse ceste enake, vse pravokotne in enako široke. V senci zidov leže razcapani ljudje, večinoma Arabci in Somalijci. Nenadno sem bil na ženski cesti. Gruča vreščočih žensk me je obdala. Ena me vleče na levo, druga na desno, tretja mi prijazno odpira vrata. Slednjič sem se jih rešil in prišel na trg. Ovce, koze in mlade kamele. Nad zidom in majhnimi vrati se dviga minaret džamije. Po tleh je razpršena sol, ki jo je vročina izkristalizirala iz peska. Pisano oblečene somalijske ženske, visokih postav, z lepimi okroglimi obrazi in golimi rokami, okrašenimi z bakrenimi obroči, kupujejo in čebljajo.

Z avtom sem se odpeljal v zelenico Ambuli. Vozilo ropota po peščeni puščavi. Par mršavih grmičkov životari na teh nekdanjih morskih tleh. Iz oaze so napravili vrtove. Stopil sem v enega s kalalnikom v sredi. Takoj so se mi približali arabski vrtnarji. Bakšiš. Za vrtom je prodasta rečna struga. »Kje je voda?« sem vprašal vrtnarje. »Včeraj je še bila!« so odgovorili. Reka je usahnila, v Abesiniji je konec deževne dobe. »Odkod trava

in seno za koze na trgu?« Smehljaje so pokazali proti daljnim goram, ki valove kakor vlečka abesinskega pogorja proti morju. Modrikaste so in gole.

V okolici oaze je zrak svež in oživljajoč. Diši po zemlji in listju. Pogled proti mestu: Kocke se izgublajo v sopari. Na levi se lesketa morje, vodovje Indskega oceana. Nato sem stopil k obokani, z apnom prevlečeni kocki, nad katero se sklanja krošnja kokosove palme liki kovinsko zelena zvezda. Bil je grob muslimanskega svečenika.

Pierre Routier — iks

Tako je učil Buddha

Japonci so budisti, toda Buddha, v čigar imenu se zdaj niponski vojaki bojujejo s prav tako budističnimi Kitajci, je bil kakor Kristus velik nasprotnik vojne. V naslednjem prinašamo razgovor med potujočim asketom Ratthapalom, Budhovim apostolom in kraljem dežele Kuru:

Kaj meniš, veliki kralj: če bi prišel k tebi mož z vzhodnih meja, verodostojen in zaupanja vreden, ter bi stopil pred tebe in govoril takole: O, veliki kralj, da veš, prihajam z vzhodnih meja! Tam sem videl mogočno državo, cvetočo, napredujočo in zelo obljudeno. Tam je mnogo vojnih slonov in jezdecev, bojnih voz in pešcev, mnogo slonove kosti in kož, mnogo zlata in dragotin in mnogo žensk. In to državo je mogoče osvojiti z gotovo bojno silo. Osvoji si jo veliki kralj!«

»Kako naj bi si jo osvojili, o Ratthapalo, in ji zagospodovali?«

»Kaj meniš, veliki kralj: če bi prišel k tebi mož z zapadnih meja in z južnih meja ter od onstran Oceana, verodostojen in zaupanja vreden, ter bi stopil pred tebe in govoril takole: O, veliki kralj, da veš, prihajam od onstran Oceana! Tam sem videl mogočno državo, cvetočo, napredujočo in zelo obljudeno... In to državo je mogoče osvojiti z gotovo bojno silo. Osvoji si jo, veliki kralj! Kaj bi storil?«

»Tudi to bi si osvojili, o Ratthapalo, in ji zagospodovali.«

»Na to, o veliki kralj, je mislil Vzvišeni, Poznavalec, Videc, Svetnik, popolnoma Prebujeni, ko je rekel: Svet ni nikoli sit in vedno ga žeja! To sem sam izkusil, videl in slišal, zato sem šel zdoma in sem zdaj brezdomec.«

Tako je govoril častitljivi Ratthapalo. In ko je tako govoril, je rekel še to:

»Vidim ljudi močne in mogočne — in bogate, ki ne dajejo daril — poželjivo si kopičijo dobrine in blago — in pohotno hlastajo po novih nasladah.

In če bi si kralj osvojil zemljo — in ji vladal daleč tja do morja — bi ga žalostila morska meja — in po novih zmagah bi srce mu hrepenelo.

Kralj in cela vrsta drugih — z neutešeno žejo bližajo se mračni smrti — zaman obrabljeni le telo umre — na svetu nikogar pohlep ne nasiti.

Muhasta so naša poželjenja — srce nam ubijajo močno — spoznal sem tugo poželjivosti — zato spokornik sem, o kralj, berač.«

Lamia

Narodi bodo enaki v pravicah; vsak pa bo tudi dosegel zasluženost, naj je majhen ali velik. Vrednost enega ali drugega se ne bo merila po številu ali zunanji moči posameznih rojakov, temveč po njihovi dušni čednosti in omiki ter po načinu, kako se je ves narod udeležil splošnega napredovanja.

Dr. J. Mencinger

Prešeren — v skladu z narodnim pevcem

V Štrekljevih SL nar. pesmih I, 60 (s. 107/8) čitamo kranjsko popevko »Kaj se po svetu godi«. Ker je ta umotvor našega pevca docela pozabljen, naj posnamem njegovo vsebino.

Pred gradom sedi pod lipo častitljiv zbor, v sredi svetli gospodar. Ta zapiska na čudežni rog in pojavi se prvi služabnik, ki na ukaz pripoveduje, da prihaja iz prve dežele:

v nji vesel', dobri ljudje,
s celim svetom v mir' živé.

Ko gospod na novo »zaroži«, se pojavi drugi sluga, hiteč iz dežele Polkonjev, ki grozno uganjajo nečloveške Pesoglave... Na tretji pisk pribrzi nov glasnik, ne-soč novic o velikanih, ki skladajo goro na goro, da bi zavzeli nebo, toda čim više tem bolj jih strele bijejo... Še hujša je povest o četrti deželi: tu kraljujejo tice železnih kljunov in kreppljev ter otrovnih pogledov:

Med sabo v strašni vojski živé,
ko toča mrliči na tla leté...

Peti oglednik poroča iz pokrajine, kjer ima zverina kraljestvo:

Vsaka želi več imet,
pa mora še za se v strah živet...

V 6. področju gospodarijo modri sivobrađci, tako imenitni govorniki, da bi jih poslušal brez jedi in pijače... V 7. nastopajo junaki, koledniki, potujoči pevci:

svečinje jih spremljajo,
pred nesrečami varjejo.

Sel iz 8. dežele, Kolovozije, ve povedati o ženski vladavini. Vest o tej zlati, božji koromandiji zaključujejo izpodbudni stih:

Potrjenje mira ti dam pisano,
s čisto krvjo podpisano,
da v Cari gori ni zbrisano.

Na deveti brlitzg uzre družba belo račico, ki se prelevi v nebeško deklico, Jelenico iz devete dežele. Ondi carjujejo pametne žene, pomagajo pa jim zvedni možje,

ki črno šolo znajo učiti,
sebe in kraljestvo skrit.

To rekši se napovedovalka potrese s čudovitim praškom in bliskoma izgine. Svetli gospodar zaključí sejo pred svojevrstnim radio aparatom z besedami:

Z ženskami se ne bojujemo,
mirne pri miru pustimo;
Pesoglavcev ne potrebujemo —
in tako pri mir' ostanemo.

Osnovna nota pri našem bardu je očividno miroljubnost. Enako potezo kaže naš največji umetni pesnik, ki je v Zdravici zakrožil:

Živé naj vsi narodi,
ki hrepené dočakat dan,
da koder sonce hodi,
prepír iz svéta bo pregnan...

Vso to kitico, ki jo je do konca prevedla na francoščino in angleščino gospa Sidonija Jeras, so pred nekaj leti poslali dijaki ljubljanske realke (zdaj I. realne gimn.) v Anglijo kot odgovor na mirovno poslanico, kakršne je tačas po belem svetu oddajala albionska mladina svojim tujerodnim vrstnikom. Tako nas je Vrbenjec lepo zastopal na križišču vseh onih, ki so dobre volje. A. D.

Od Podkarpatske Rusije do Karpatske Ukrajine

V Hustu je izšel 2. januarja odlok, ki je dosedanji naslov Podkarpatske Rusije zamenjal z novim nazivom: Karpatska Ukrajina. Praška vlada se nikoli ni hotela izjaviti o značaju (velikoruskem ali ukrajinskem) te dežele. Zdaj je to vprašanje rešeno — vsaj v uradnem nazivju. Imenovani kos sveta bomo po- slej označevali kot Karpatsko Ukrajino (za Ruse bo pa Zakarpatska Ukrajina).

Poslednji izraz je že bil povod prepirom, češ da si ga je izmislila avstrijska propaganda. To ni res. Srečamo ga že l. 1187. v poročilu o smrti kneza Vladimira: »Ukrajina je močno za njim vzdihovala«. Toda ruski zgodovinarji so se lasali zaradi teh besed. Saj izraz k r a j je tako dvoumen kot latinski f i n e s: pomeni namreč mejo in ozemlje. Je li to zemljepisen pojem in pomeni južno-zahodno granico Rusije, ali pa predočuje narodno-politično individualnost? Prerekanje še ni zaključeno, čeprav je pred evropsko javnostjo že davno odločeno v prilog drugi možnosti.

Statističen zemljevid je nedavno izšel v Lvivu (Lwów, Lemberg, Leopold: ta 4 imena za eno samo mesto vsebujejo vso dramo vzhodne Evrope); Ukrajini daje nad 53 milijonov duš na površini 930.000 kv. km. Za Rusijo bi bila torej to naj- jačja skupina izmed slovanskih narodov. Nad vse čudno je, da se ta narod v zadnjih dveh stoletjih, ko se se meje v vzhodni Evropi toliko prenavljale, ni mogel vsaj deloma strniti v nezavisno državo!

V Franciji kakor drugod se beseda »Ukrajina« zamenjava z »Malo Rusijo«. Drugi naziv, ki je grškega in cerkvenega porekla (Mikrâ Rossja), označuje v srednjem veku del ozemelj, smatranih danes za ukrajinska. Toda v 17. stol. se razširi na celoto teh dežel. L. 1650. je inženir Beauplan izdal Description de l' Ukraine, a v 18. stol. francoski učenjaki bolj rabijo petit russien«. V 19. stol. je ruska vlada prepovedala naziv »ukrajinski«, ker zveni separatistično in obuja prekleti spomin na Mazepo. Nadomesti ga »maloruski« v uradnem slovarju. Iz istega razloga mu ukrajinski narodnjaki pripisujejo grdilen smisel.

Boljševiška prakucija je sprva skušala izbrisati ukrajinstvo, nato ga je povzdignila v časti. »Malorusi« so mrknili v Franciji kakor v Rusiji. Z l. 1932. pa se moskovska vladavina vrača k nekdanji porusovalni šegi, odrivajoč ali preganjajoč ukrajinske razumnike. Za sovjete predstavlja posihdob Ukrajina evropski adut in obenem grožnja za odcepitev: odtod premene v njihovem zadržanju proti Kijevu.

Novo ime Karpatske Ukrajine že samo po sebi kliče v spomin vse te spore. To je objubljena dežela za podplačane propagandiste in podpihovalce. NK

Svojim prijateljem je treba reči vse dobro, ki bi si ga radi vedno o njih mislili.

Laže se odpusti kleveta nego nevljudnost.

Nekateri moški prav tako malo mislijo na to, da bi umeli in razbrali svojo ženo, kakor da bi pogledali zanimive novine, ki so jih položili na stran, da bi jih čitali — kadar bodo utegnili. Medtem pa vtikajo nos v tuje knjige.

Ako vidite med svetom kaj drugega kot družabno nujnost ali duhovno zabavo, pričakujte dosti trpljenja zaradi tega.

Ljubiti se pravi navaditi se spoznavati. Imeti pomeni samo slepilo. Koliko ljudi se zadovolji z iluzijo!

Kakor si v vednem skupnem življenju slednjič postanemo podobni, tako v sličnem zajednem življenju v ljubezni srce in počutki naposled tvorijo samo eno. In iz tega amalgama žgoče polti in čiste nežnosti se rodi strast, ki vas vklene za vselej.

Verine: Derrière le sourire (V nasmehu)

Kočevski zbornik

Doslej je vsa kritika opravičeno poudarila tehtnost tega zbornika, imenujoč ga znamenito ali lepo delo, zlasti Maroltovo globoko razpravo. Samo par robnih opomb naj dodam.

Str. 206; Germani so šteli po nočeh, a tudi Kelti. »Druidi so učili svoje rodove, da izhajajo od Plutona, podzemskega božanstva. Zategadelj Galci štejejo po nočeh« (Bernardin de Saint-Pierre, Les Gaulois). Str. 208: prvi posestnik za Božič se v Loškem potoku imenuje spodleznik (Pleteršnik: podleznik, izpodleznik). V istem okolišju poznamo krajevni naziv Pri mrtalozi (276), v Retjah poznajo še izraz: Na delcih (37), pred porodom je bil otrok v kadi (41), pojem župnice — županove njive še ni zbledel (216), stodenec med Šegovo vasjo in Srednjo vasjo se imenuje: Na mravi (321). Ako Rom Kočevarju pomeni krokarja in cigana, gre za slučajno istopisnico, homonimijo, saj prvi pomen se sklada s knjižnonemškim Raben, drugi poteka pa vsekako od romanske besede za cigana = romamichel, romanigo itd.

V Zborniku naletiš precej besed, ki jih še ni v Pleteršniku: zvezdar (nosi zvezdo ob koledovanju), kraljitarji (kralji trije), uvera (ljudska vera), tutati (sesati) itd. Pri besedah kot koropec = koropet (30) bi kazalo označiti poudar, ki je bržkone na zadnjem zlogu kakor kolopět (Moravče): tu slutim ital. parapetto = ograja, obzidek. Na vsaki strani zveš kaj novega: Pleteršnikov vrtep je iz ruščine, Biba je hišni varuh, kača, ob kateri se spomniš prizora iz Flaubertove Salambe, Tanča gora je krščena po Stanetu. V 16. stol. je bilo na vseučilišču v Tübingenu vpisanih nad 300 dijakov s slov. ozemlja. Naš študent si je služil borni kruh s petjem od hiše do hiše: koliko narodnih napevov, danes pozabljenih, so naši vzorni pevci ponesli v srednjeevropski kulturni krog!

Slog vseh sestavkov je prijeten, le Marolt rabi preveč kratic. Nekatere manj navadne, na pr. prdm. (predmetni) bi se rajši odpravile, obseg knjige ne bi bil narastel, saj je več strani ob koncu poglavij skoraj praznih. V najnovejšem prapovpisu podkovan korektor bi zavrgel take oblike: Belokrajnec, kopelj, kraljičina, nastilj, razven i. dr.

A. Debeljak

Originalen samomor

Krvolužna sol je spojina, ki sestoji sicer delno iz nevarnega ciankalija, pa je zavoljo svoje kemične sestave vendarle nestrupena. Cianov kompleks je tako uvrščen v krvolužčev molekul, tako »zabarikadiran«, da v normalnih okoliščinah ne pride do učinka. Če pa spravimo to sol v zvezo z mnogo solne kisline, tedaj ta kislina molekularno barikado tako rekoč zruši. Sedaj se lahko spet uveljavi ciankalij, čigar strupenost je dovolj znana.

To reakcijo, ki so jo v reagenčni cevki že dovoljkrat poskusili, je pred nedavnim izkoristil neki kemik, da je lahko odšel s tega sveta. Popil je najprvo pol litra solne kisline, ki v primerni razredčenosti sicer nima baš prijetnega okusa, a je vendar še »pitna«. Nato je požrl večjo dozo krvolužca. Seveda je tudi v želodcu takoj nastala omenjena reakcija. Razvila se je strašna pruska kislina in kemik je v silnih bolečinah umrl.

Kakor znano, je mogoče tudi hude strupe v majhnih količinah uporabiti kot zdravila. Če dovajamo telesu polagoma majhne količine strupa, se telo nanj sčasoma tako privadi, da proti temu strupu naravnost imunizira. Zdrava kri stvori namreč iz sebe zaščitne snovi, tako imenovane antitoksine, ki ugonobijo učinke strupa. Te zaščitne snovi, ki jih izdeluje kri, imajo v medicini veliko vlogo. Cepiva in serum, ki pri težkih boleznih ozdravljajo ljudi, so sami strupi, ki jih izdelujejo bakterije. Če te bakterijske strupe vcepimo ali spravimo v kri, učinkujejo kot dražila in prisilijo kri, da stvori primerne protivne strupe, antitoksine. Dokler je kri zdrava, se v nji nabere dovolj antitoksinov, ki varujejo organizem. fz

MALI OBZORNIK

Potujoče jezero

Pravkar je izšla zadnja knjiga Svena Hedinove trilogije z naslovom »Potujoče jezero«, ki je morda najlepše delo velikega švedskega raziskovalca. V prvi knjigi »Beg Velikega konja« je opisal zmede, ki jih je povzročila vojna njegovi ekspediciji v pokrajini Sinkiang. Drugo knjigo je posvetil stari »svilnati cesti«, ki naj bi služila modernemu prometu.

Sven Hedin, ki je po nalogu kitajske vlade prepotoval od 1933 do 1935 s svojo avtomobilsko odpravo kitajski kontinent, da prouči možnosti za sodobno avto cesto, opisuje v svoji zadnji knjigi vožnjo od Urumčija do Lop nora v najsamotnejši puščavski pokrajini na zemlji. Neumorni raziskovalec, ki je vzlic visoki starosti odšel na skrajno težavno pot, da vidi z lasnimi očmi čudež, ki se je zgodil 1921 v Vzhodnem Turkestanu, pripoveduje, kako se je vrnila reka Tarim v svojo staro strugo in kako se je preselilo jezero na kraj, katerega je bilo zapustilo okoli l. 530 pr. našim štetjem. Sicer se je posrečilo že l. 1930 dvema njegovima sodelavcema, da sta obšla jezero, toda Hedin ni miroval, dokler ni sledil v čolniču nad štirideset let starim stopinjam svojega velbloda. Kjer je našel 1896 samo puščavo in prastaro izsušeno rečno strugo, tam sta danes spet voda in življenje. Sven Hedin popisuje svojo zmagoslavno pot preprosto in resnično. p

Prazgodovinski čoln

V jezercu, ki spada v posestvo lorda Wawertreeja (chesterska grofija), so našli čoln, ki je bil po mnenju arheologov tesan v prvem stoletju naše ere. Izdolben je bil iz 4 m dolgega hrasta, to pa s kamenitim ali bronastim orodjem. Ta čoln hrbitičev, t. j. opremljen z gradljem ali kobilico, ima rilec ljubko navzgor zavihan. Služiti je moral dolgo, kakor pričajo oguljena mesta. Zapustili so ga, ker je bil že v slabem stanju.

Najdba kaže, da je tam bila naselbina prazgodovinskih ljudi. Domnevo potrjujejo brezovi in dobovi koli zabiti ob kraju vode. Nekateri merijo 5 m na visoko in 30 cm v obodu. Na enem

obrežju stoji predel, ki mu pravijo »Rimski tabor«, a ni kaj verjetno, da bi bil čoln rimski izdelek. Raziskave skušajo dognati, ali so bile tukaj stavbe na koleh. Doselej poznajo na Angleškem eno samo mostišče, namreč v Meareu blizu Glastonburyja. nk

Spomenik raziskovalcu Charcotu

Mesto Saint Servan ovekoveči spomin na dr. Charcota in posadko ladje »Pourquoi Pas?«. Delo je prevzel bretonski kipar Rene Quillivic. Pomnik bo 15 m visok steber, stoječ ob vnodu v pristan Saint-Malo — Sain-Servan, od koder je tolikrat odplula vrla ladjica. Na vrhu bo stala podoba ženske, katero je umetnik posnel po vdovi nekega pomorca z ladje »Zakaj pa ne?«. Na spodnjem koncu stebra bo v medaljONU vrezana slika dr. Charcota in zlomljeno krmilo, to pa točno po ostanku, katerega hrani »Pomorski muzej« (Musée de la Mer) v Dinardu. nk

„Garda pogine, a se ne poda!“

V bitki pri Waterlooju (1815) so angleške in pruske čete porazile Napoleona. Pierre Cambronne je poveljeval zadnjemu kareju, ki se ni maral vdati. Pred množico protivnikov, ki se ga pozivali, naj odloži orožje, je so izrazil: »Garda pogine, a se ne poda!« Drugo izročilo pa pripoveduje, da je poziv na kratko kar po domače odbil z vzklikom: Merde! ki se zato imenuje Cambronneva beseda (mot de C.). Ko je C. živel nekaj časa kot ujetnik v Londonu, je bil postavljen za poveljnika v trdnjavo Lille. Anglež, sir John Herschel, je v zasebnem dnevniku zapustil spomin na srečanje z odličnim vojščakom.

C. je sprevaljal svojega gosta po mestu, ki je tačas veljalo za najbolj uspešno utrdbo inženjerja in maršala Vauvana. Toda po okopih se nihče ni smel sprehajati in straža, ki ni vedela za drugo kakor za ukaz, je velela generalu in Herschelu naj takoj stopisa z nasipov. General je seveda precej slišal, pripomnivši britanskemu gostu, da »moram znati ubogati, kdor hoče ukazovati«. Anglež je začutil globoko spoštovanje do svojega gostitelja. N. K.

Življenje v sezonah

Moderni ljudje imamo svoja leta razdeljena po sezonah: Zimskosportna sezona, plesna sezona, sezona pomladanskih toalet, tujsko-prometna sezona, nogometna sezona, smučarska sezona in še cela vrsta jih je, pa še se vsaka deli na predsezono in posezono, ki ji je v sredi nikje višek.

Ena teh sezon, ki se tiče zmerom več ljudi, je tudi radio sezona, ki doseže svoj višek decembra in januarja. Tako n. pr. postajajo božični prazniki in radio nekaj tako nerazdružljivega, kakor so božič, jaslice, božično drevo, potice itd. Če katere teh komponent manjka, že ni praznično razpoloženje več popolno. In posebno potem, ko so praznični akordi že izzveneli, šele prav spoznamo, kako nam je v radiu ustvarila tehnika magično uho, s katerim lahko prislušujemo utripu sveta izven svojega tesnega življenjskega kroga, v katerega nas je uklenila narava. To magično uho, skrito v lični skrinjici našega radio aparata, je postalo v zadnjih letih tako ostro in muzikalično, da se že kar lahko meri s popolnostjo prirodnega sluha.

Ali se bo v bodoče še kaj izpopolnilo? Morda samo v malenkostih, v nekaterih nebistvenih detajlih. V glavnem je njega razvoj za daljšo dobo zaključen. Saj od današnjega modernega radio aparata — če je seveda iz dobre hiše doma in dobro vzgojen (tehnično pravilno konstruiran) — res ne vemo, kaj naj bi si še želeli.

Tovarniški dimnik

»Haha, oblaki! Take cunje! Tako si-romašni kosmi! Rajši si pogledjte moj dim, kako je gost in kako teman! In koliko ga je! Rezati bi se dal! To so zame oblaki!«

Petrolejska svetilka

»Žarnica? E, da; jaz sem pa znala brenčati!«

Cebela

»Pa toliko govore o moji delavnosti! Kar se mene tiče, cenim bolj svoje želo.«

Deževnik

»Povem vam: da ljudje orjejo... z lopato prekopavajo... zemljo obkopa-

vajo... to delajo samo zato, da mi kljubujejo. Vi veste, da jaz nočem... to delajo nalašč, da me motijo.«

Mravlja

»Tako! Ti idioti nam postavijo hišo ravno na pot!«

Copata

»Jaz nesrečnica! Zmerom moram biti s to potepenko, s to neumno copato! Če bi je ne bilo, bi bila lahko par s čem boljším!«

Karel Čapek: Ošabno stvarstvo

Čudeži v naravi

V gramu vlažne poljske prsti ali prsti listnatih gozdov je do 10 milijonov bakterij.

Katere so poganjajoče sile, ki dvigajo vodo 40, 60, 100 in še več metrov visoko v najvišje vrhove drevesnih velikankov, pri čemer morajo premagovati pritisk 6, 10, 12 in več atmosfer? Tega ne vemo. Vemo le to, da se to dviganje dogaja.

Naravno izpuhtevanje je ena izmed gonilnih sil za premikanje vode v rastlinskem telesu. Kakšna sesalna sila mora biti v tem transpiracijskem toku, je najbolje razvidno iz tega, da more iz srednje velikega listnatega drevesa v enem dnevu izpuhteti 60 do 500 l vode, in sicer v skladu z vlago in temperaturo ozračja. V hektarju bukovine so ugotovili dnevno izpuhtevanje 30.000 l.

Poskusi so pokazali, da je votel valj, ki mu je stena sedmi do deseti del tako debela kakor premer, štiri- do osemkrat trdnejši proti upogibanju nego masivni valj z isto množino materiala. Če izmerimo debelino stebel in jo primerjamo z njihovim premerom, bomo ugotovili presenetljivo dejstvo, da ima narava sama že davno pravilne proporcije, ki jih zahtevajo po tehnikih izračunane statične konstrukcije. Votle valje in opornike, ki so trdni zoper pritisk in upogibanje, dobimo v deblih, vejah in vejicah, celo v listih.

10.000 l normalnega zraka vsebuje tri do štiri litre ogljikovega dvokisa, ki ga običajno imenujemo ogljikova kislina. Zrak, ki vsebuje 4 odstotke ogljikovega dvokisa, učinkuje že smrtno. Ozračje dobiva neprestano velikanske količine

tega dvokisa iz dihanja nešteti bitij, zavoljo vseh mogočih vretij, iz ognjišč in drugih kurišč, iz razpok ognjeniških ozemelj. Da se zrak navzlic temu ne zastrupi, se moramo zahvaliti rastlinam, kajti zeleni listi ogljikov dvokis neposredno sprejemajo in ga sestavljajo v druge spojine.

Natančne meritve s fotometri so pokazale, da razločuje zelena rastlina dosti finejše svetlobne razlike nego človeško oko.

Če pade zračna temperatura v shrambi za krompir pod 6 stopinj, krompir »zmrzne«, to se pravi: postane sladek, ker se njegov škrob spremeni v sladkor. Če pa spravimo takšen krompir, ki je osladel, v temperature nad 10 stopinj, tedaj se lahko zgodi povratna sprememba sladkorja v škrob.

Tako imenovane »mravljiničje rastline« ne dajejo svojega medu samo žuželkam, ki skrbe za njih oploditev, temveč tudi nekakšni telesni straži grizočih mravelj, ki se tem rastlinam oddolžujejo spet na ta način, da podijo vsakovrstne požrešne škodljivce, ličinke, ose, gosenice in hrošče, z nežnega listja in s cvetov.

Mestni pes pozimi

Zal je tako, da mora mestni pes prebiti zimo večidel v dobro kurjenem stanovanju. Marsikateri lastnik psa pa je še toliko nepreviden, da uredi svojemu psu ležišče ob topli peči! To se ne sme nikoli storiti, čeprav psi navadno radi leže v bližini peči.

Vsak lastnik psa, ki ima resnično rad svojo žival, bo skrbel tudi za to, da pes ne bo v pretoplji sobi, kajti preveč toplote škoduje tako človeku kakor živali. Pes ne sme nikoli naravnost iz tople sobe na sprehod. Spustiti ga moramo najprvo v prednjo sobo, na stopnišče ali v vežo in šele potem iz hiše.

Kakor hitro se vrnemo s psom domov, mu moramo otrepi oziroma osušiti kožo, da odstranimo iz dlake sneg in ledene kristale. Če se to ne stori, se

začno ti zmrzneni vodni delci na toplem ležišču tajati in pes mora ležati na mokrem blazinjaku. Zato ne smemo v nobenem primeru dovoliti, da leže pes po sprehodu takoj na svoj prostor. Kdor ravna tako, temu se pes po še tako dolgem zimskem sprehodu ne bo prehladil.

Toda še iz nekega vzroka moramo skrbeti, da je pasja koža vedno suha. Ko se namreč vlažna koža ogreje, izpuhteva pri še tako negovanem psu neprijeten duh, ki je občutljivemu nosu zelo nadležen. Sredstva zoper ta duh še ne poznamo, zato bomo morali pač odstraniti žival iz sobe, ako ji ne bomo prej osušili kože.

Lastnik psa naj ve, da ima njegova žival prav tako rada zimsko pokrajino kakor on sam. Zato naj se ne boji malce dela z očiščenjem kože in naj privoščí svojemu psu zabavo rednega zimskega sprehoda. kg

Kdaj naj pes je?

Manjši psi, ali bolje rečeno mlajši psi morajo večkrat jesti nego starejši. To jim je dobro ter pospešuje njih rast in razvoj. Mladiče je treba pitati večidel vsaki dve uri, ker rabijo hrano kot potrebno snov za zgradbo telesa.

Odrasli psi dobijo v splošnem trikrat na dan hrano. Zjutraj malenkost, popoldne največ — po možnosti zmerom v enakem času — in proti večeru, najbolje med 17 in 19 uro, zadnjo hrano, ki naj bo nekoliko obilnejša od zajtrka. To je priporočljivo že zaradi tega, da ima žival ponoči mir in ne sili na sprehod. Množina hrane naj se ravna po starosti psa. Strokovnjaki svetujejo, naj bi pes pred opoldanskim časom sploh ne dobil hrane. Naši balkanski ovčarji uspevajo najbolje tako.

Lonček za hrano naj ne bo po ves dan na svojem mestu. Pes naj dobi hrano le ob določenem času. Kakor hitro žival ne kaže teka ali pusti hrano, vzamemo lonček in ga postavimo v hladen prostor, da se hrana ne pokvari. Psu ne smemo nikdar dati hrane, o kateri vemo, da je že pokvarjena! Kadar vidimo, da je množina hrane prevelika, jo moramo nekoliko zmanjšati. Najbolje za psa je, če poje žival vso svojo hrano. Lonček mora biti seveda vedno čist. Psi so snažne živali ter le prisiljeno jedo iz umazane posode. kg

Pisan je svet

Potegavščina ameriškega senatorja

Na predlog senatorja Broomheada je država Rhode Island izdala »bonus« za sto dolarjev na ime O. W. Tnesba, izmišljenega vojaka, za zasluge, ki si jih je stekel med veliko vojno. Ako čitaš vojakovo ime narobe, dobiš »absent«, odsoten. Ko je bila prevara razkrita, je senat nakazilo razveljavil in pozval na odgovor senatorja, ki je priznal svojo mistifikacijo storjeno z namenom, da obrne pozornost svojih tovarišev na veliko število nakazil, izdanih brez korenite preiskave. k

Japonska delavnost

Pomladi bodo začeli graditi med Tokiem v srednji Niponski in Fukuoko v južni Niponski dvajset metrov široko avtomobilsko cesto, ki bo stala kake štiri milijone jenov. — Tri največje niponske kavarne so ustanovile podružnice v Šanghaju, Nankingu, Sučau in Hangčau.

Hiše iz bombaža

V Teksasu so napravili poskuse, kako bi uporabili bombaž kot stavbeni material za hiše. Bombaž stisnejo skup-

no s peskom v velike »deske«, ki služijo pozneje kot zidovi in stene. Material je posebno lahek in sposoben za močno izolacijo. Ako se posreči ta način zidanja, bo na mah prenehala kriza na ameriškem bombažnem trgu.

Ameriška mladina ne čita

Strokovnjaki v Ameriki zvrčajo krivdo za nazadovanje knjižnega trga v prvi vrsti na ameriško mladino. Lastniki izposojevalnih knjižnic soglašajo v tem, da bero knjige skoraj izključno le starejše osebe, posebno upokojenci. Mladina ne čita več niti pustolovskih in detektivskih knjig. Do tega so pripomogli največ kinematografi.

Vedno sveže norveško

RIBJE OLJE

in vsakovrstna

ZDRAVILNA ZELIŠČA

priporočamo iz lekarne

USTAR, Ljubljana

hiša BATA

SANATORIJ V MARIBORU

Gosposka ul. št. 49
Telefon 23-58

je najmoderneje urejen za operacije. Zdravilni aparati: ENTERO-CLEANER za črevesne kopeli; DIATERMIJA za električno pregrevanje v globini; TONIZATOR za poživljanje udov; ŽARNICA 'HALA' za akutna vnetja; VIŠINSKO SONCE za obsevanje. Oskrbnina: I. razred 120 din, II. razred 80 din na dan.

Priporočča se KNJIGOVEZNICA

Ivan Bonač

Ljubljana, Knafljeva ul. 2.

Naročnikom

Temu zvezku so priložene poštne položnice za one cenjene naročnike, ki še niso poravnali tekoče naročnine. Ker je revija zdaj samostojna in neodvisna ter ne prejema nikake subvencije in ker temelji le na rednem plačevanju naročnine, naj stori vsak svojo dolžnost do nje.

Kdor je prejel tretjo številko »Življenja in sveta« na ogled, naj jo blagovoli vrniti, če mu ne ugaja. Kdor je ne vrne v osmih dneh, bo zaradi rednega poslovanja uprave vpisan med naročnike in naj blagovoli sporočiti, kako bo plačeval naročnino.

Ker so mnogi naročniki izrazili željo, naj bi dobil kot nagrado v obliki brezplačnega prejemanja revije v tekočem letu tisti, ki ji namesto deset pridobi vsaj pet novih stalnih naročnikov, radi ugodimo tej želji. Torej: kdor pridobi do izida tretje številke pet novih stalnih naročnikov, ta bo prejemal vse leto »Življenje in svet« popolnoma zastonj.

V smislu določila, da bo dobil vsak deseti naročnik, ki plača vsaj trimesečno naročnino hkrati, slovensko knjigo kot darilo, objavljamo to pot imena nagrajencev iz prve serije:

Balant Ivo, Ljubljana; Cegnar Fr., Celje; Fable Bož., Rogatec; Finžgar Rud., Ljubljana; Ječko A., Zagreb; Habe Iv., Ljubljana; Hren K., Ljubljana; Haberman V., Trst; Jerina Ada, Rim; Jurko Št., Jesenice; Juvanc M., Skoplje; Juvanc Ter., Maribor; Kavčič Fr., Ljubljana; Koritnik J., Zemun; Koprivc A., Novo mesto; Knez V., Beograd; Knez Ana, Ljubljana; Kovač Ferd., Celje; Kovačič M., Ljubljana; Kozjek Vida, Gradec; Kremžar Viktor, Ljubljana; Kuhar St., Maribor; Legat St., Ljubljana. Nadaljevanje v prihodnji številki.

Uprava »ŽIVLJENJA IN SVETA«
Ljubljana, Aleševčeva 16.

KNJIGARNA

TISKOVNE
ZADRUGE

V LJUBLJANI
SELENBURGOVA UL. 3.

ima v zalogi
vsakovrstne
leposlovne
knjige

Priporoča se

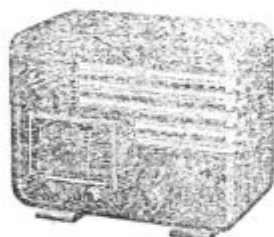
Štefan Kraut

carinski posrednik

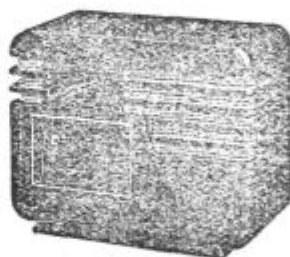
v Mariboru, Aleksandrova cesta 6
(nasproti gl. kolodvora) Telefon 23-03

V carinsko špediterski stroki sem si pridobil v teku dvajsetih let bogatih izkušenj, zato vam lahko najboljše posrežem. Informacije dobite brezplačno

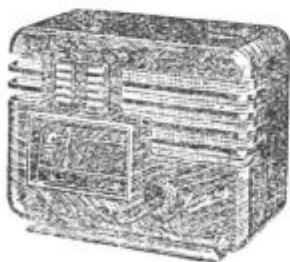
HORNYPHON

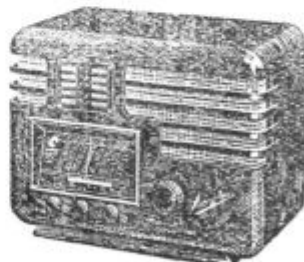
PRINC

LORD

REX

OLYMPIC

Vodilni po obliki, blagozvočnosti in tehnični dovršenosti.

RADIO - PEGAN

Ljubljana, Tyrševa cesta 12